

Actin

Κ Α Σ Ο Υ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

YHIO

ΑΝΔΡΕΟΥ Β. ΑΣΛΑΝΙΔΟΥ

25

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ

16—Ὁδὸς Περικλέους—16

1906

456

ΚΑΡΤΑΘΟΥ

ΚΑΙ

ΚΑΣΟΥ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΥΠΟ

ΑΝΔΡΕΟΥ Β. ΑΣΛΑΝΙΔΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ

16—'Οδός Περικλέους—16 °

1906

W. H. H. H.

Y O E A A

W. H. H. H.

W. H. H. H.

ΤΩ
ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΩ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ
ΑΓΙΩ
ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΚΑΙ ΚΑΣΟΥ

Κ. Κ.

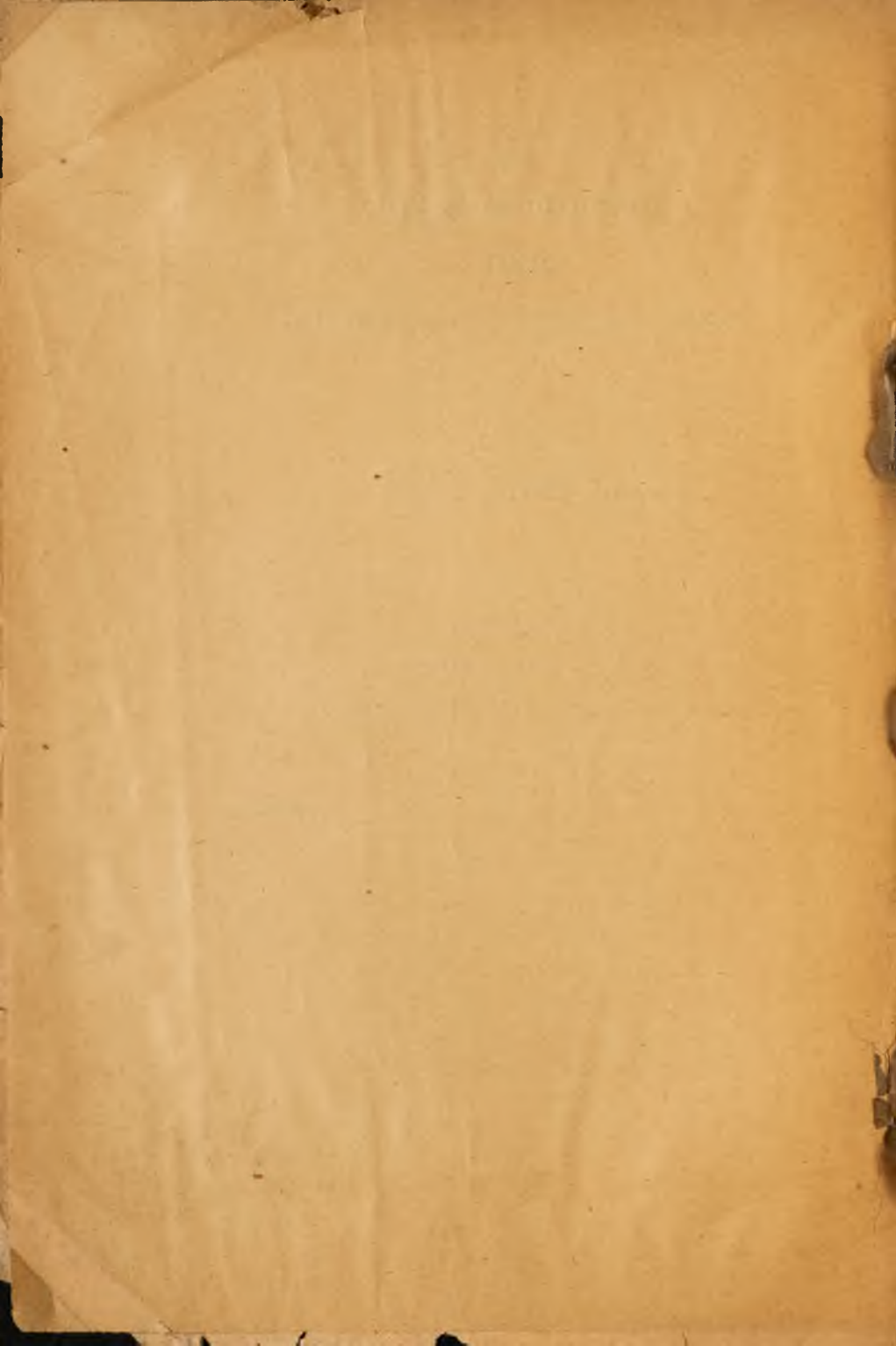
ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΩ

ΣΕΒΑΣΜΟΥ

ΕΝΘΥΜΙΟΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ

Ο ΓΡΑΨΑΣ

ΚΑΡΠΑΘΟΣ

Τοπογραφία.

Ἡ νῆσος Κάρπαθος εἶνε μία τῶν νοτίων Σπορχῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους. κειμένη ἐν τῷ ὁμωνύμῳ πελάγει μεταξὺ τῶν νήσων Κρήτης καὶ Ῥόδου καὶ εἰς ἀπόστασιν 40 μιλίων τῆς πρώτης καὶ 30 τῆς δευτέρας. Εἶνε ἐπιμήκης ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν εἰς γεωγραφικὸν βόρ. πλάτος $35^{\circ} 54'$ με νότιον $35^{\circ} 24'$ εἰς μῆκος ἀνατολικὸν $27^{\circ} 16'$ καὶ δυτικὸν $27^{\circ} 5'$ ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τῶν Παρισίων. Ἔχει μῆκος 32 μιλίων, πλάτος 9, περιφέρειαν 75 καὶ ἀρκετὰ ὑψηλὰ ὄρη, ὧν τὸ ὑψηλότερον Καλόλιμνος 4,500 πόδας ὑπὲρ τὴν θάλασσαν.

Κατὰ δὲ τὴν περιγραφὴν Πτολεμαίου τοῦ Γεωγράφου

Θοάντειον ἄκρον $57^{\circ} 35^{\circ} 20'$

Ἐφιάλτειον ἄκρον $57^{\circ} 20' 35^{\circ} 20'$

Ποτίδειον ἢ πόλις $57^{\circ} 20' 35^{\circ} 25'$

(Πτολεμ. Γεωγρ. Β, Σχ. 5, 17.).

Ὅτι δὲ ἡ νῆσος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐκαλεῖτο Κάρπαθος βεβαιουταίεχ τῆς μαρτυρίας τοῦ ποιητοῦ «Οἱ δ' ἄρα Νίσυρόν τ' εἶχον Κράπαθόν τε Κάσον τε κλπ.» (Ὀμήρ. Ἰλ. Β. 670)· μεταθέσαντος τὸ ρ χάριν τοῦ μέτρου.

Πρῶτοι κάτοικοι.

Οἰκιστὴς τῆς νήσου κατὰ τοὺς μυθικοὺς χρόνους λέγεται ὅτι ὑπῆρξεν ὁ Ἰαπετὸς υἱὸς τοῦ οὐρανοῦ Τιτᾶνος καὶ τῆς Γῆς. Κατὰ δὲ τὸν Βιργίλιον ὅτι ὁ Πρωτεὺς ἐβασίλευσεν εἰς τὴν νῆσον, ἢ Πάλλας τίς, ἐξ οὗ τῇ ἐδόθη ἐπὶ τινα καιρὸν καὶ τὸ ὄνομα Παλλενία.

Ἄλλοι θέλουσιν οἰκιστὰς αὐτῆς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Προμηθέως, καὶ ἄλλοι ὡς πρῶτους κατοίκους τοὺς ἐγκαταλειφθέντας

εἰς Ῥόδον Φοίνικας (1494 π. Χ.) πρὸς ἐπιμέλειαν τοῦ ναοῦ τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς, ἀλιεύοντας εἰς τὴν θάλασσαν αὐτῆς τὸ κογχύλιον τῆς πορφύρας, ἐξ οὗ καὶ Πορφυρὶς ἐπὶ τινα χρόνον ἐκαλεῖτο· ἐξ αὐτῶν (τῶν Φοινίκων) πάντως ἐναπέμεινε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ λιμενίσκου *Φοινίκειον* ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ δήμου Πυλῶν.

Διόδωρος δ' ὁ Σικελιώτης ἀναφέρει ὅτι «*Μετὰ πολλὸς γενεᾶς ὕστερον Ἰολκος ὁ Δαμολέοντος Ἀργεῖος ὦν τὸ γένος, κατὰ τινα χρησμόν, ἀποικίαν ἀπέστειλεν εἰς Κάρπαθον.* (Διόδ. V.54).

Κατὰ τὴν Δωρικὴν ὁμῶς λεγομένην ἐποχὴν ἡ νῆσος αὐτόνομος οὖσα ἤκμασεν ἐπὶ εὐκλείᾳ καὶ δόξῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Τετράπολις*, «*Τετράπολις δ' ὑπῆρξε καὶ τὸ ὄνομα εἶχεν ἀξιόλογον, ἀφ' οὗ καὶ τῷ πελάγει τοῦτονομα ἐγένετο* (Στράβ. 102, 43, 419, 8, 11 καὶ 581, 30)· ὥς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ἑμμ. Μανωλακάκη δημοσιευθέντων ἐπιγραφῶν ἐν τῇ Δωρικῇ ψηφίσματι καὶ τοῖς Καρπαθιακοῖς, ἐξ ὧν κατεδείχθη ὅτι τετάρτη πόλις τῆς Καρπάθου ἦτο ἡ *Βυρκοῦς* (Βουργούντα) κειμένη ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ χωρίζοντος τὴν Κάρπαθον ἀπὸ τῆς νήσου Σαρίας, ἔνθα ὁ ναὸς τοῦ Πορθμίου Ποσειδῶνος, ἥτις μετὰ τοῦ

Ποιδαίου (Ποσιδείου) «*ἐνθα τὸ Ἱεροθυτεῖον ἢ Νεκρόπολις καὶ πάντα τὰ μεγαλουργῇ ἔργα τῶν Ποιδαίων* (Πτολ. Γεωγρ. V, 2) τῆς

Νισύρου κειμένης κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς νήσου (Παλάτια;) «*Μία δὲ τῶν πόλεων αὐτῆς (τῆς Καρπάθου) ἐκαλεῖτο Νίσυρος ὁμώνυμος τῇ τῶν Νισυρίων νήσῳ.* (Στρ. Γεωγρ. X, 5 17) καὶ τῆς

Ἀρκεσίνης ἡ κατὰ τοὺς Ἀττικοὺς συγγραφεῖς *Ἀρκεσείας*, ἥς τὸ ἐθνικὸν Ἀρκασιεὺς καὶ τὸ θηλυκὸν Ἀρκασεῖς (E, i, 257) ἔνθα ἡ ἁγία Σοφία μὲ ἑκατὸν μίαν θύρας, καὶ ἡ ἔναντι αὐτῆς ἀκρόπολις (παληόκαστρο), ἀπετέλει τὰς τέσσαρας πόλεις τῆς νήσου, τὰς ὁποίας σὺν τῷ χρόνῳ ἐγκαταλείψαντες οἱ κάτοικοι ἔνεκα τῶν ἐπιδρομῶν τῶν πειρατῶν καὶ μετοικήσαντες εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου περιῆλθον εἰς ἀπορίαν.

Ἐκλήθη δὲ ἐπὶ τινὰ καιρὸν καὶ ἐπίπολις ἐξ ἔσου ἀριθμοῦ πόλεων, ὧν ἡ μία *Θαέθος*.

Πολιτικὴ Διοίκησις.

Ἡ Κάρπαθος μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους νήσων ἀπετέλει τὸ ἰζ' θέμα τοῦ Βυζαντινοῦ Βασιλείου (Μεσ. ἱστορ. Σάθα)· κατὰ δὲ τὸν 14ον αἰῶνα κατελείφθη ὑπὸ τῶν Φράγκων (ἱστορία Ῥόδου. Μπιλιώτου), καὶ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας (Ἱστορ. ὁθ. αὐτ. Φέξη 349)· καὶ διωκεῖτο ὑφ' ἐνὸς Καδῆ (κριτοῦ) καὶ ἐπλήρωνε φόρους. Κατὰ τὸν 18ον ὅμως αἰῶνα ὑπέκυψεν εἰς ἀφόρητον δυστυχίαν ἧς ἔνεκα οἱ κάτοικοι βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς πείνης ἠναγκάζοντο ν' ἀποδημῶσιν εἰς Μικρασίαν πρὸς πορισμὸν τῶν ἐπιτηδείων.

Κατὰ δὲ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἡ νῆσος ἔμεινε μὲν ἡσυχος, ὑπῆρξεν ἔμως καταφύγιον Κρητῶν, Κασίων καὶ Καστελλορίζων καὶ ἐκυβερνήθη ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τινὰ καιρὸν, οὔτινες περιεβλήθησαν καὶ διενήργουν ἀστυνομικὰ καθήκοντα, παρενοχλοῦντες πολλὰκις τοὺς ἐπὶ ὀκταετίαν φιλοξενήσαντας αὐτοὺς κατοίκους.

Τέλος ἐπελθούσης ἡσυχίας ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν ἡ νῆσος μετὰ τῶν λοιπῶν Σποράδων νήσων Ἰκαρίας, Ἀστυπάλαιας, Πάτμου, Καλύμνου, Λέρου, Τήλου, Νισύρου, Σύμης, Χάλκης, Καστελλορίζου καὶ Κάσου, ἀπέλαυσε διαφόρων προνομίων, ὅτε ὁ εὐκλεὴς Σουλτάνος Μχμouτ ὁ Β' κατὰ τὸ 1835 εὐηρεστήθη νὰ παράσχη αὐταῖς τὸ προνόμιον τῆς Μαχτοῦς (φόρου κατ' ἀποκοπὴν) δι' αὐτοκρατορικοῦ Ἰραδὲ (1) πληρονομένου εἰς

(1) Ὁ αὐτοκρατορικὸς οὗτος Ἰραδὲς εὐρέθη ὑπὸ τοῦ μακαρίτου ἱατροῦ Ἀρ. Γ. Βέργη ἐν τῇ ἐν Πάτμῳ ἱερᾷ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τοῦ Ἀγίου Ἰωάν. τοῦ Θεολόγου καὶ κατεχωρήθη ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ἐμ. Μανωλακάκη εἰς τὰ Καρπαθιακὰ, ἔχων ὡς ἐξῆς.

(Τ. Σ.)

» *Ἡγεμῶν τῶν ἡγεμόνων, μέγας τῶν μεγάλων καὶ περικλεῶν*
νεξουσιαστῶν, κύριος ὑψηλότητος καὶ λαμπρότατος κλπ.

τὴν Διοίκησιν τῆς Ῥόδου, συνεπεία τοῦ ὁποῖου ἡ Κάρπαθος ἐπλη-

» Ὁ πλείστω ἔλεει τοῦ ὑψίστου συμβασιλεύει διορισθεὶς ὑπα-
πιτος καὶ ἐξουσιαστής τῆς Ῥόδου καὶ τοῦ ἀρχιπελάγους.

Περινούσιατέ μοι Σουκρῇ—πασσᾷ, διαιωνισθεῖη ἡ εὐδαιμονία
σου. Διὰ τοῦ παρόντος ὑψηλοῦ προσκυνητοῦ ὁρισμοῦ γνωστὸν
ἔστι σοι ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει νήσων Ἰκα-
ρίας, Πάτμου, Λέρον, Καλύμνου καὶ λοιπῶν σποράδων νήσων
καλουμένων (πλὴν τῆς Κῷ καὶ Ῥόδου) καὶ πρότερον μὲν ἐπε-
φορτίζοντο μὲ παντοειδῆ βάρη καὶ παιδείας μὴ διαφυλαχθέντες
κατὰ τὸ πρέπον, τελευταῖον δὲ πολλὰ ἔπαθον ὑπὸ τῶν ἀναφα-
νέντων πλοίων τῶν κακούργων καὶ κακοποιῶν ἀνταρτῶν καὶ πει-
ρατῶν ἀφανισθέντες.

Ταῦτα πάντα ἔφθασαν εἰς τὰς βασιλικὰς ἀκοάς μου ἐπειδὴ
δ' ὅσοι τῶν ἐν τῇ ὑψηλῇ βασιλείᾳ μου ὑπηκόων δεικνύουσιν ἀφοσί-
ωσιν καὶ ἦνε στερεοὶ ἐν τῇ ὑποταγῇ καὶ ὑπακοῇ πρὸς τὸ βασι-
λειον κράτος μου, ὥς καὶ οἱ κάτοικοι τῶν πτωχῶν καὶ ξηρῶν
τούτων νήσων, οἱ τοιοῦτοι πρέπει νὰ ἀναπαύωνται ἡσυχῶς ἐπὶ
τῶν στρωμνῶν των ὑπὸ τὴν αὐτοκρατορικὴν εὐεργετικὴν Μου
σκέπην, διαφυλαττόμενοι ἀπὸ πάσης καταπίεσεως κατὰ τὴν πα-
νεύφημον ἀγαθοποιὰν Βασιλικὴν μου ἀπόφασιν, καὶ ἐπειδὴ δη-
λονότι αἱ νῆσοι αὗται ὑπόκεινται ἑκπαλαὶ ὑπὸ τὴν Ῥόδον διατε-
λοῦσαι πισταὶ καὶ ἀφοσιωμέναι ὑποτελεῖς τῷ ὑπερόχῳ μου Κρά-
τει, διὰ ταῦτα δίκαιον εἶνε ἵνα ἀξιωθῶσι τῆς βασιλικῆς εὐσπαγ-
χνίας καὶ μεγαλοδωρίας μου πρὸς ἀνάπανσιν αὐτῶν.

Πρὸς βεβαίωσιν οὖν τῶν δικαίωμάτων αὐτῶν διατάσσω ἵνα
τοῦ λοιποῦ πληρόνουσιν ἐτησίως εἰς πρέπουσαν ποσότητα τὸν φό-
ρον αὐτῶν κατ' ἀνακοπὴν χωρὶς νὰ ἐνοχλῶνται δι' ἑτερόν τι,
διαφυλάσσονται δὲ ἀπὸ πᾶν βάρους καὶ ἐνόχλησιν καὶ ἀπὸ τῶν
κακοποιῶν ἀνταρτῶν καὶ πειρατῶν, τοῦθ' ὅπερ καὶ τὸ μάλα
χρεῖῶδες.

Οὕτω δὲ οἱ ἐν ταῖς προμνησθείσαις νήσοις κατοικοῦντες ἐν ὅσῳ
διατελοῦσι στερεοὶ ἐν τῇ εὐθείᾳ ὑποταγῇ μου θέλουσι πληρόναι
ἐτησίως φόρον κατ' ἀποκοπὴν δι' ὅλα των ἐν γένει γρόσια ἑκα-

ρωνε φόρους γρόσια 37,500· εἰς τούτους προστεθείσης κατόπιν τῆς στρατιωτικῆς βοήθειας, τοῦ δέκα ἐπὶ τοῖς 0/0 ἐπὶ τοῦ κτη-

τὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδας, τὴν ποσότητα δὲ τούτων θέλουσι διαμοιρασθῇ ἀναλόγως τῆς καταστάσεως καὶ τῶν δυνάμεων ἐκάστης νήσου ἀληθῶς καὶ δικαίως, καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης Μαρτίου αἰσίου τρέχοντος ἔτους θέλουσι στέλλει οὕτως εἰς δύο δόσεις πρὸς τοὺς ἔξουσιαστὰς τῆς Ῥόδου οὔτινες καθῆκον ἔχουσι νὰ προφυλάττωσιν αὐτοὺς ἀπὸ πάσης κακουργίας, καταπίεσεως καὶ δολιότητος· ἐπίσης διὰ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὀρισμοῦ μου γνωστοποιῶ ὅτι οἱ ἔξουσιασται τῆς Ῥόδου ἢ εἴτις ἄλλος δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ πράγματά των, ἀλλ' αἱ συμπίπτουσαι ποινὰ καὶ ἰδιωτικαὶ ὑποθέσεις των μὲ τὴν γνώγην καὶ βουλὴν των κατὰ τὰ τοπικά των θέλουσι τακτοποιοῦσθαι καὶ περατοῦσθαι· ταυτοχρόνως θέλουσιν ἀποστελλει ἀντιπροσώπους εἰς Ῥόδον ἐκλεγομένους ὑπὸ τῶν ἰδίων ὑπηκόων τῆς κραταιᾶς βασιλείας μου ἄνδρας πιστοὺς καὶ κάλοκαγάθους ἵνα προστατεύωσι τὰς συμπιπτούσας ὑποθέσεις των.

Ἐπὶ τούτῳ ἐξεδόθη ὁ εὐκλεὲς κεκοσμημένος αὐτοκρατορικὸς Ἰραδὲς μου, καὶ σοὶ παραγγέλλω νὰ ἐνεργήσης καὶ κινηθῇς κατ' αὐτόν. Σὺ λοιπόν, ἔνδοξε μου βεζύρη, γίνωσκε ὅτι ἐπειδὴ καὶ οἱ προμνησθέντες νησιῶνται δὲν εὐρέθησαν εἰς ἐνάντια κινήματα ἀλλὰ μένουσι πιστοὶ εἰς τὸ ἐκ προγόνων Ῥαγαλίκιον καὶ ὑποταγὴν θέλουσι πληρόναι ἐτησίως εἰς δύο δόσεις κατ' ἀποκοπὴν (μαχτοῦν) τὸν φόρον αὐτόν, παραδίδοντες αὐτόν ἐγκαίρως πρὸς ἐσέ, οὐδεμία δ' ἐτέρα ἐνόχλησις δύναται νὰ γίνῃ πρὸς αὐτοὺς ἢ ἐκ μέρους σου ἢ ἐκ μέρους ἄλλων, ἀλλὰ μόνον ὑπεράσπισις ὡς πρὸς τοὺς κακοποιοὺς κουρσάρους. Γίνωσκε ταυτοχρόνως, ὅτι αἱ συμπίπτουσαι αὐτῶν ὑποθέσεις θέλουσι τακτοποιεῖσθαι καὶ τελειοῦσθαι τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν βουλῇ ὑπὸ τῶν ἐτησίως ἐν δημοσίᾳ συνελεύσει ἐκλεγομένων ὑπ' αὐτῶν, περὶ ὧν θέλουσι σὲ εἰδοποιεῖ, ὡς καὶ περὶ τῶν ἐν Ῥόδῳ μελλόντων διατρίβειν ἐπιτρόπων των, γεννηθῆ-
τωσαν δὲ ἀντίγραφα δεύτερα καὶ δοθῆτωσαν εἰς χεῖρας τῶν προ-

ματικοῦ φόρου, τοῦ μισθοῦ τοῦ μουδίου καὶ τῶν ζαπτιέδων καὶ τῆς ὑποχρεώσεως τῆς νήσου Σαρίας, θεωρηθείσης ξένης ἀπὸ τῆς Καρπάθου καὶ ὑπαχθείσης εἰς τὴν δεκάτην, ἀνῆλθον ἀκριβῶς εἰς τὸ διπλάσιον.

Ἡ νῆσος ἐξηκολούθει νὰ διοικῆται ὑφ' ἐνὸς μουδίου (ἀγᾶ) ἐκδικάζοντος τὰς ὑποθέσεις τῶν κατοίκων μέχρι τοῦ 1849 ὅποτε συνέστη τριμελὲς Δικαστικὸν συμβούλιον ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ, αἱ ἀποφάσεις τοῦ οὐοίου ἀνεθεωροῦντο κατὰ Μάρτιον ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως τῶν δημάρχων (ἐπτὰ προσετῶν). τὸ 1869 ὠνομάσθη προσαύξημα τῆς Κάσου προαχθείσης εἰς ἐπαρχίαν με ἴδιον ἑπαρχον (Καῖμακάμην), με τακτικὸν *Πρωτοδικεῖον*, *ἀστυνομίαν*, *χωροφυλακὴν*, *Τελωνεῖον* καὶ *Ταχυδρομεῖον*. ἀπὸ δὲ τοῦ 1892 αἱ πολιτικαὶ αὗται ἀρχαὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς Πηγάδια. Τὰ δὲ κατὰ κώμας Δημογεροντεῖα ἐξομαλύνουσι τὰς γεωργικὰς τῶν κατοίκων ὑποθέσεις, ὑποχρεοῦνται νὰ καθιστῶσι τὴν Κυβέρνησιν ἐνήμερον τῶν συμβαινόντων εἰς τοὺς δῆμους αὐτῶν, νὰ καταγγέλλωσι διὰ καταλλήλου ἐκθέσεως (τακτρίου) τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα καὶ τοὺς ταραξίας ἐπιζητοῦντα τὴν τιμωρίαν αὐτῶν πρὸς ἡσυχίαν τῶν κατοίκων, νὰ διευθύνωσι τοὺς ἀγροφύλακας καὶ ἐμβάζωσι τοὺς φόρους μηνιαίως εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ταμεῖον καὶ τὴν ἐπιχορήγησιν εἰς τὸν Μητροπολίτην (εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ὑπεχρεώθησαν διὰ πρακτικῶν των κατὰ

μνησθέντων πιστῶν *ῥαγιαδων μου ἵνα καὶ οὗτοι ἔχωσι γινῶσιν τοῦ ὑψηλοῦ καὶ εὐεργητικοῦ μου τούτου ὀρισμοῦ.*

Αὕτη εἶνε ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ μου θέλησις· γίνωσκε λοιπὸν ταῦτα καὶ ἐνήργει συμφῶνως, ἀριστάμενος πάσης ἐναντιότητος.

Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐξεδόθη τὸ παρὸν ἱερὸν μου θέσπισμα καὶ διατάτω ἵνα ὅπου εὐρεθῇ ὑπακούητε εἰς Αὐτό !

Οὕτω γίνωσκε καὶ εἰς τὸ βασιλικὸν ἱερὸν σημειῶν πείθου.

Ἐν ἔδρῳ τῆς εὐδαιμονίας, 15 Δζεμάλ-ἐβέλ ἔτος 1251 (ἐλλήνισι! 1835).

τὴν γενικὴν συνέλευσιν τοῦ 1875, ὁπότε ἐγένετο καὶ ἡ διανομὴ αὐτῆς μὲ τὴν Κάσον).

Θρησκεία.—Ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιστάτους χρόνους, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν μνημονευθέντων ἐπιγραφῶν, εἰς τὴν νῆσον ἐλατρεύοντο ὁ Ποσειδῶν, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ἀσκληπειός, ὁ Ἀπόλλων καὶ ἄλλοι θεοί. Κατόπιν εἰσῆλθῃ ὁ Χριστιανισμός καὶ οἱ κάτοικοι ἐνέμειναν πιστοὶ εἰς τὰς διατάξεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀφ' οὗ μάλιστα κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ὑπετάγη ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν Ὁσμανιδῶν, οἱ φιλόανθρωποι τῆς ἀχανοῦς Αὐτοκρατορίας ἡγέται, οὐ μόνον οὐδεμίαν ἐξήσκησαν βίαν ἐναντίον τῶν φρονημάτων καὶ τῆς θρησκείας τῶν πιστῶν αὐτῶν ὑπηκόων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς παραχωρήσεως προνομίων καὶ μικρῶν τιμῶν δικαιωμάτων παρέσχον αὐτοῖς προστασίαν καὶ ὑπεράσπισιν, καὶ οὕτως ἡδυνήθησαν νὰ διαφυλάξωσιν ἀλώβητον τὴν τε θρησκείαν καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ νὰ παραδώσωσι τὰ δύο ταῦτα ἀνεκτίμητα κειμήλια εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Τὴν δὲ εὐσέβειαν καὶ προθυμίαν τῶν Καρπαθίων δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀνὰ τὴν νῆσον ἐκκλησιῶν, τῆς μεγάλης συρροῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὰς ἀκολουθίας καὶ τὸν ζῆλον αὐτῶν πρὸς τὸν ὠραϊσμόν τῶν ναῶν καὶ τὴν διατήρησιν πολλῶν παρεκκλησιῶν.

Ἡ νῆτος κατὰ τοὺς πρώτους Βυζαντ. χρόνους φαίνεται ὅτι ἐξηρτάτο ἐκκλησιαστικῶς ἐκ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ῥόδου, ὁ δὲ ἐπίσκοπος αὐτῆς παρεκάθησε μετὰ τῶν 318 θεοφόρων πατέρων (335 μ. Χ.) ἐν τῇ ἐν Νικαίᾳ πρώτῃ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ (Ἰστ. Ρόδ. Ε. Μπιλ. σελ. 77 καὶ τόμ. Γ'. σελ. 247). Κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα μνημονεύεται ἐπίσκοπος Λέων ὁ Καρπάθου λαβὼν μέρος εἰς τὴν Ζην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (787). «Τότε παρέστησαν καὶ ἕτεροι ἐπίσκοποι ἐξ ἐκείνων, ὅσοι ἐκλήθησαν μὲν καὶ προσήλθον εἰς Νίκαιαν, ἀλλ' ὡς ὑποπτοὶ κακοδοξίας δὲν ἐγένοντο

ἡμέσως δεκτοί, ἐξ ὧν ὀνομαστί δὲν ἀναφέρονται εἰμὴ ἑπτὰ·
 ὁ Νικαίας Ὑπάτιος, ὁ Ῥόδου Λέων, ὁ Πεισ.δίας Γρηγόριος ὁ
 »Πεσσηνοῦντος, ἕτερος Λέων ὁ Ἰκονίου, ὁ Ἱεραπόλεως Νικόλαος
 »καὶ τρίτος Λέων ὁ Καρπάθου, οἵτινες προέτειναν νὰ δώσωσι
 τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν πίστεως, ἐὰν ἀξιωθῶσι τῆς αὐτῆς συγ-
 γνώμης κλπ.

(Ἑλλ. Ἱστ. Παπαρ. Τόμος Γ' σελ. 512).

Κατὰ δὲ τὸν ἱζον αἰῶνα φαίνεται τετιμημένη εἰς ἀρχιεπι-
 σκοπὴν ὑπὸ ἴδιον ἀρχιεπίσκοπον κατὰ τὰς κάτωθι μαρτυρίας.

α') *Ἐπὶ Παρθενίου Α'. Πατριάρχου. Κατὰ Νοέμβριον (1643).*
ὑπόμνημα Καρπάθου Ἀθανασίου πρῶτον Σάμου, ἀντὶ τοῦ κα-
πταλ.πόντος αὐτὴν πρὸ χρόνων ἐπὶ Δαμασκηνοῦ (Μεσαιων.
ἵστ. Σάθα Τόμος Γ' 577).

β') *Ἐπὶ Διονυσίου Γου τὸ β'. Κατ' Αὔγουστον, (1662) ὑπό-*
σχσεις Καρπάθου Ἀθανασίου τοῦ πληροῦντος ἐτησίως τὰ τῆς
ἀποκοπῆς λόγῳ συγκαταβάσεως ὠρισμένα ἄσπρα δέκα χιλιάδας
καὶ τὸ Βασιλικὸν χαράτισιον. (Αὐτόθι σελ. 696).

γ') *Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ (1665). Κατ' Ἰούνιον, ὑπόσχσεις χειρο-*
τονηθέντος Καρπάθου Λεοντίου περὶ τοῦ πληροῦν τὴν ὀρισθεῖ-
σαν κατὰ συγκατάβασιν ἀποκοπὴν ἄσπρων ἐπὶ χιλιάδων καὶ
τοῦ χαράτισιου. (Αὐτόθι 560).

δ') *Πρᾶξις συνοδικὴ κατὰ Μάιον (1669), περὶ παύσεως τοῦ*
»Καρπάθου Ἀθανασίου, διὰ τὸ γῆρας (αὐτόθι 598) καὶ

ε') *Ἐπὶ Γερασίμου Β'. Κατ' Αὔγουστον (1674), ὑπόμνημα*
»Ἀρχιεπισκόπου Καρπάθου Μακαρίου ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος
»Λεοντίου (αὐτόθι 582).

Ἐκτοτε δὲ ἐξακολουθητικῶς ἀποτελεῖ Μητρόπολιν μετὰ τῆς
 γείτονος Κάσου, ὑπὸ ἴδιον Μητροπολίτην, προεδρεύοντα τοῦτε
 Πνευματικοῦ Δικαστηρίου τοῦ ἐκδικάζοντος τὰς Πνευματικὰς
 τῶν κατοίκων ὑποθέσεις καὶ τοῦ Μ. Ἐ. Συμβουλίου ἐκδικάζοντος
 τὰς κληρονομικὰς, συζυγικὰς καὶ λοιπὰς αὐτῶν ὑποθέσεις, σύμ-
 φωνα μὲ τὸ ἀπὸ τοῦ 1864 γραπτὸν ἔθιμον τῆς νήσου (ἐθιμοτα-
 ξίας), λαμβάνοντα ἐτησίαν ἐκ Καρπάθου ἐπιχορήγησιν γρόσια

14,500, εἰσπραττόμενα ὑπὸ τῶν κατοίκων διὰ τοῦ μουχτάρου καὶ τινὰ δικαίωματα κανονισθέντα ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως τῆς νήσου.

ΣΗΜ. Μετὰ χαρᾶς ἐπληροφρήθημεν ὅτι ὠρίσθη ἐπιτροπὴ διὰ τῆς ὁμοφώνου ψήφου τῶν μελῶν τῆς Γεν. συνελεύσεως τῆς νήσου ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων, ἧτις νὰ τροποποιήσῃ τὴν ἐθιμοτυξίαν, ὃ δὲ Πανιέρ Μητροπολίτης κ. Ἀγαθάγγελος ὑπεσχέθη νὰ ὑποβάλλῃ ἐνώπιον τῶν Σ. Πατριαρχείων πρὸς ἐπικύρωσιν καὶ λάβῃ ἰσχὺν νόμου, καθ' ἣν τὸ Μ. Ε. Δικαστήριον νὰ ἐκδικάζῃ τὰς ὑποθέσεις τῆς δικαιοδοσίας του· καθότι μέχρι τοῦδε ὅτε μὲν σύμφωνα μὲ τὴν ἐθιμοτυξίαν, ὅτε δὲ σύμφωνα μὲ τοὺς κειμένους νόμους τῆς Σ. Αὐτοκρατορίας ἀντιβαίνοντας εἰς τὸ ἔθιμον ἐξεδίκαζον αὐτάς καὶ ἔνεκα τούτου ἤκούοντο κατηγορίαι καὶ διαδόσεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀληθεῖς, παράπονα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εἰλικρινῇ μειοῦντα τὸ γόητρον τῶν διοριζόμενων οὐχὶ ὡς ἀτόμων, ἀλλ' ὡς περιβεβλημένων τὴν δικαστικὴν τήβενον, καὶ ἐνεργῶντο μομφαί, ἀδικαιολόγητοι ἴσως, εἰς πρόσωπα ἀνώτερα πάσης ὑπονοίας. Εὐχόμεθα ἐκ μέσης καρδίας τὴν ταχεῖαν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου, ὅπως τεθῇ τέρμα εἰς τὴν παροῦσαν ἀνυπόφορον καὶ ἐπικίνδυνον κατάστασιν.

Ἑκπαίδευσις.

Ἡ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα διανοητικὴ τῆς Καρπάθου κατάστασις, ἦτο ἡ αὐτή, ὅποια καὶ πανταχοῦ· ἦτοι, ὁ ἱερεὺς τῆς ἐνορίας ἢ γραμματοδιδάσκαλός τις ἀνελάμβανε κατὰ τὴν μέθοδον τὴν ὅποιαν αὐτὸς ἐγνώριζε νὰ θεραπεύῃ τὴν παραμεινέντην τοῦ λαοῦ ἐκπαίδευσιν, διδάσκων ὀλίγην ἀνάγνωσιν τῶ πρῶτον ἐκ τινος φυλλάδος, ἔπειτα ἐκ τῆς Ὀκτωήχου, τοῦ Ψαλτηρίου καὶ τοῦ Ἀποστόλου, ὀλιγίστην γραφὴν καὶ τὰς 4 ἀριθμητικὰς πράξεις. Οἱ δὲ νεαροὶ μαθηταὶ οὕτω καταρτιζόμενοι ἀπεκόμιζον μετὰ τῶν ὀλίγων τούτων γνώσεων καὶ τὰς θλιβερωτάτας τῶν ἐντυπώσεων ἐκ τῶν βασάνων τῆς φύλαγγος τῶν ραβδισμῶν καὶ τῶν αἰχισμῶν τοῦ οὕτως ἐννοοῦντος τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ καθηκόντων διδασκάλου των. Ἡ ἡμέρα δὲ κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ παῖς συνεπλήρου πλέον τὰς σπουδὰς του (ἐξεσχόλιζε), ἦτο ἡμέρα χαρᾶς δι' αὐτὸν καὶ τὴν οἰκο-

γένειαν τοῦ μικροῦ σοφοῦ, καὶ ἔσπευδον πάντες οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι νὰ συγχαρῶσι τοὺς γονεῖς καὶ εὐχρηθῶσι τῷ σοφῷ τὴν ὑψίστην εὐχὴν «καὶ παππᾶς». Εὐτυχεῖς χρόνοι ἀπλόττητος καὶ ἀφελείας !

Τοῦ χρόνου προϋόντος καὶ περὶ τὰ μέτα τοῦ 19ου αἰῶνος διὰ διδασκάλων ἀνωτέρας παιδεύσεως οἶον τοῦ ἐκ Σύμης Φωκᾶ, τῶν ἐκ Βολάδος Παπᾶ Μηχαήλου, Π. Μιχαήλ Γεωργιάδου καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Παπᾶ Μηνᾶ Ἀτλανίδου καὶ Μηνᾶ Ἰω. Πατσουράκη καὶ τοῦ ἐξ Ἑλλάδος Νείλου Σμυρνηοτοπούλου μετέπειτα Μητροπολίτου Κερπύθου Κόσμου νῦν δ' ἐν ἀγίῳ ὄρει μονάζοντος, ἐβελτιώθη σπουδῆς ἡ διανοητικὴ τῶν κατοίκων κατὰστασις, κατενοήθη ὁπωσοῦν ὅτι ὁ μόνος στολισμὸς καὶ ἡ ἀληθινὴ τοῦ ἀνθρώπου εὐτυχία εἶνε ἡ παιδεία καὶ ἤρχισαν νὰ μεριμνῶσι περὶ κατάρτισμou σχολείων καὶ νὰ τελειοποιῶσι τὰς σπουδὰς τῶν ἐν Σάμῳ καὶ ἐν Ἀθήναις· πρότινων δ' ἐτῶν ἄπαντες οἱ διδάσκαλοι τῆς νήσου εἶνε Καρπάθιοι, πολλοὶ δὲ διαπρέπουσιν ὡς διδάκτορες φιλόλογοι, ἱατροὶ καὶ δικηγόροι.

Ἐν ᾧ δὲ ποιά τις μέριμνα καταβάλλεται πρὸς προαγωγὴν τῶν ἀρρένων, διὰ τὴν θήλειαν νεότητα οὐδεμίαν λαμβάνεται πρόνοια, θεωρουμένης εἰσέτι τῆς μορφώσεώς της ὡς περιττῆς καὶ ἐπιβλαβοῦς δι' αὐτήν· ἀγνοοῦντες ὅτι ἡ ἀληθὴς παιδεία καθιστᾷ τὸν ἀνθρώπον γνῶστην τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς προορισμοῦ του. Ὅθεν ἀνάγκη νὰ κατανοηθῇ ὅτι μόνον ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ γυναικείου φύλου καὶ τῶν μεμορφωμένων μητέρων ἐξαρτᾶται ἡ πρόοδος καὶ ἡ εὐδαιμονία πάσης κοινότητος, καὶ ἰδίως τῆς Καρπάθου, ἔνθα ἕνεκα τῆς διαρκούς ἀπουσίας τοῦ ἀνδρός, ἡ διεύθυνσις τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ ἀνατροφή τῶν τέκνων ἀνατίθεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σύζυγον ἄνευ ἀνδρικῆς ἐπιβλέψεως· διότι ἡ ἀπαίδευτος μήτηρ, ἡ γυνή, ἡ σύζυγος, ἡ οἰκοδέσποινα στερεῖται χαλινοῦ καὶ οὐδέποτε κατάνοεῖ τὸν ὑψηλὸν αὐτῆς ἐπὶ τῆς γῆς προορισμόν· καὶ διότι ὁ χρόνος κατὰ τὸν ὅποιον ἡ γυνὴ ἐθεωρεῖτο ὡς ὑποδεέστερον τοῦ ἀνδρός, παρῆλθεν· ὁ δὲ Χριστιανισμός, διὰ τοῦ «οὐκ ἐνὶ ἄρσει καὶ θῆλυ πάντες γὰρ ἐν ἑσμεν» ἔδωκεν εἰς τὴν γυναικα τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῇ θέσιν ἐν τῇ οἰ-

κογενεία, ἣν δέον νὰ κατὰσχη ἐπαξίως· τοῦτο δὲ κατορθοῦται μόνον διὰ τῆς παιδείας, διὰ τὴν ὁποίαν δυστυχῶς δαπανῶνται ὀλιγώτερα τῶν διὰ δευτερεύοντα ζητήματα δαπανομένων. ⁽¹⁾

Φύσις τῆς νήσου.

Ἡ Κάρπαθος ἔχει ὀρίζοντα λαμπρόν, ἀέρα ζωογόνον, κλῖμα εὐκραές καὶ ὑγιεινόν, ὕδατα ἄφθονα, διαυγέστατα καὶ κατὰψυχρα, γῆν γόνιμον, προϊόντα ἐξαίρετα, κυνήγιον παντοσιδές καὶ τερπνὰς καὶ εὐαρέστους θέσεις. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶνε γεωργοὶ καὶ ποιμένες, οἵτινες ὑποβοηθοῦνται ὑπὸ τῶν συζύγων αὐτῶν εἰς τὰς ἐργασίας των· διότι τὸ ἐν Καρπάθῳ γυναικεῖον φύλον διασφῶζον πολλὰς τῆς ἀρχαιότητος ἐξεις, μετὰ καρτερίας καὶ εὐχαριστήσεως ἀναδέχεται τὴν καλλιέργειαν τοῦ πατρίου ἐδάφους· οἱ περισσότεροι δὲ εἶνε λεπτουργοί, λιθοτόμοι καὶ κτίσται, καὶ ὡς τοιοῦτοι ταξειδεύοντες εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον, κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, Μαδχασκάρην καὶ Κίναν παρημέλησαν τὴν γεωργίαν καὶ οὕτω δυστυχῶς μόλις παράγει τὰ ἡμίση τῶν πρὸς διατροφὴν τῶν κατοίκων ἀπαιτουμένων· διὸ ἀπαιτεῖται μεγάλη φροντίς καὶ διηνεκὴς μέριμνα πρὸς βελτίωσιν τῆς γεωργίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται κυρίως ἡ προαγωγὴ τοῦ Καρπαθικοῦ λαοῦ. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δ' ὁ ἐν Καρπάθῳ βίος εἶνε μᾶλλον ἀγροτικός, διότι αἱ ἀνάγκαι τῆς οἰκίας εἶνε τόσον ἀλληλένδετοι μετὰ τῶν ἀγρῶν, τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν κήπων, ὥστε πᾶσα ἀλλαγὴ καθίσταται ἀσύμφορος ἂν μὴ ἀδύνατος· εἴθε ἡ τοιαύτη εὐτυχὴς τοῦ βίου κατὰστασις νὰ διαιωνισθῇ, ὅπως μὴ σὺν τῷ κακῶς ἐν-

(1). Καθ' ἃς ἔχομεν πληροφορίας ὁ ἐκ Καρπάθου καὶ ἐν Αἰδινίῳ Μιχρασίας διαμένων εὐρωπαϊκῆς μορφώσεως ἱατρὸς κ. Θεογ. Σακελλαρίδης, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς Σμύρνην καθόδου του πρὸς προϋπὸντησιν τοῦ Παν. Μητροπολίτου Καρπάθου—Κάσου κ. κ. Ἀγαθαγγέλου λόγου γενομένου περὶ τῆς μορφώσεως τῶν θηλέων, προσεφέρεθαι ν' ἀνεγείρῃ δι' ἰδίων ἐξόδων ἐν τῷ δήμῳ Ἀπερείου παρθεναγωγεῖον εἰς μνήμην τοῦ πατρὸς του. Τοιοῦτοι πατριῶται τιμῶσιν ἑαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα των· εὐχόμεθα δὲ ὅπως τὸ παράδειγμα αὐτοῦ μιμηθῶσι καὶ ἄλλοι.

νοουμένῳ πολιτισμῷ εἰσχωρήσωσι καὶ τὰ συμπαρομαρτοῦντα αὐτῷ κακὰ εἰς τὸν νῦν ἀφελῇ βίον.

Δάση.

Ἔχει ἡ Κάρπαθος δάση;

Ἡ Κάρπαθος εἶνε ἡ πλουσιωτάτη τῶν Σποράδων νήσων εἰς δάση, ἂν μὴ δυστυχῶς ἡ σημερινὴ κατάστασις ἡλάττου αὐτά· ἡ Κάρπαθος ἐπλάσθη νήσος δασικὴ καὶ πρέπει νὰ μένῃ τοιαύτη· διότι ἀπὸ τῶν δασῶν αὐτῆς θὰ ἐξαρτηθῇ ἡ πρόοδος της· ἀπαιτεῖται συντήρησις καὶ ἐπιτήρησις αὐστηρὰ καὶ δραστηρία πρὸς διάσωσιν τῶν δασῶν αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου. Νὰ ἐννοηθῇ παρ' ὧν ὅτι ἐκ τῶν δασῶν προέρχονται αἱ ὠφέλειαι αἱ συντείνουσαι εἰς τὴν θεραπείαν τῶν διαφόρων ἀναγκῶν τοῦ βίου μας, ὡς ἐκ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ κλίματος, τῆς γεωργίας, τῆς κατανομῆς τῶν ὑδάτων, τῆς δημοσίου ὑγείας, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ οἰκισμοῦ ἐνὸς τόπου· διότι τὰ ὑπὸ τῶν δασῶν κεκαλυμμένα ἐδάφη δέχονται περισσότερα ὕμβριμα ὕδατα ἀπὸ τὰ γυμνά, ἐπομένως τὰ δάση αὐξάνουσι τὰς βροχὰς καὶ τροφοδοτοῦσι τὰς πηγὰς, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τῶν ὄρεινῶν ἐδαφῶν εἶνε πλουσιώτεραι· καὶ δὲν σφάλλεται ἡ λαϊκὴ παράδοσις ἀποδεχομένη ὅτι τὰ δάση ἔλκουσι τὴν βροχὴν, ὡς καὶ ἐπιστημονικῶς ἀπεδείχθη.

Ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις τῶν δασῶν ἐπὶ τοῦ κλίματος τῶν ὄρεινῶν χωρῶν, ἀπεδείχθη μέχρι τοῦδε πληρέστατα, καὶ ἡ διευκόλυνσις τῆς γεωργίας, ὡς παρέχοντα τὰς πρώτας αὐτῶν ὕλας, γεωργικὰ ἐργαλεῖα, ἄροτρα, δικέλλας, στυλίσκους, ὑπορθώματα δένδρων, καυσόξυλα ἐπὶ τέλους καὶ λιπάσματα φυτικῆς γῆς· διὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ διότι ἄνευ ἐγχωρίου ξυλείας ἀφρόνου εἶνε ἀδύνατον νὰ συντηρηθῶσιν οἱ ὄρεινοὶ πληθυσμοὶ τῆς νήσου, ἀφ' οὗ καθίσταται εἰς αὐτοὺς σχεδὸν ἀδύνατος ἡ ἄλλοθεν προμήθεια τῆς ἀναγκαίας ξυλείας.

Τὰ δάση καὶ ἡ δημοσία ὑγεία εἶνε συνδεδεμένα· διότι τὰ δάση διατηροῦσιν ἡπιωτέραν τὴν θερμοκρασίαν ἀέρος καὶ ἐδαφους ἐντὸς αὐτῶν καὶ τὴν εὐεργετικὴν αὐτῶν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς θερμοκρα-

σίας τοῦ ἀέρος μεταδίδουσιν εἰς τὰ παρακείμενα αὐτοῖς μέρη διατηροῦσι σχετικῶς ὑγρότερον ἀέρα ἐντὸς αὐτῶν καὶ ὑπὲρ αὐτά· καὶ διότι ὅπου τὰ δάση κατεστράφησαν δι' ὑλοτομίας ἢ πυρκαϊῶν, οἱ κάτοικοι ὑπέπεσαν εἰς παντοειδεῖς ἀσθενείας. Οὐ μόνον δὲ σωματικῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν ἐπιδρῶσι· διότι παρέχουσιν ἀέρα, ἔδαφος καὶ ὕδατα καθαρὰ ἀπηλλαγμένα μικροβίων καὶ ἄνους· εὐλόγως ὅθεν θεωροῦνται ὡς ὁ πρῶτιστος ὑγιεινὸς παράγων· ἐκτὸς δὲ τούτων ὅλων, ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ τῶν δασῶν, ἐκ τῆς διατηρήσεως καὶ συντηρήσεως αὐτῶν ἢ μὴ, ἀποδεικνύεται τὸ αἶσθημα καὶ τὸ φρόνιμα τῶν κατόικων ἐνὸς τόπου· διότι ἡ καταστροφή τῶν φυτῶν καὶ τῶν δένδρων μαρτυρεῖ ἀνθρώπους κακοανατεθραμένους καὶ ἀμορφώτους.

Τίς ἀγνοεῖ ὅτι καταφάνης πληγὴ τῆς νήσου εἶνε ἡ σχετικὴ ξηρασία ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρατηρουμένη ἀπὸ τῆς ὁποίας πάσχομεν; Ἐλαττουμένων τῶν δασῶν ἐλαττοῦνται αἱ βροχαί, ἡ ῥοὴ τῶν ὑδάτων καὶ τῶν πηγῶν καὶ διατρέχομεν τὸν κίνδυνον νὰ ἴδωμεν τὴν νήσον ἡμῶν ἄγονον σχεδὸν καὶ ἀνεπίδεκτον γεωργίας ἔνεκα τῆς ἀποψιλώσεως ἐκ τῶν δασῶν τῆς.

Τὴν τοιαύτην τῶν δασῶν ἀνάγκην αἰσθανόμενοι ἄς ἀρχίσωμεν νὰ σκεπτόμεθα περὶ τῆς διχσώσεως αὐτῶν, τὰ ὁποῖα πυρκαϊαί, ὀλέθρια ἀποφλοιώσεις (ἢ πετίλλα) καὶ ἄλλαι φθοραὶ ἔνεκεν ἀμαθείας, ἀδρανείας τῶν ἀρμοδίων καὶ κακοβουλίας ἢ αἰσχροκερδείας κατεστράφησαν πλεῖστα δάση. Σώσωμεν τὰ δάση! Κάλλιον ἀργὰ παρὰ ποτέ· διότι δὲν ἀπαιτεῖται ἡ μέριμνα μόνον τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς παντὸς Καρπαθίου πρὸς προστασίαν αὐτῶν· καὶ τότε τὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα.

Ὅδοί.

Κατὰ κακὴν μοῖραν ἄπασαι αἱ ὁδοὶ τῆς νήσου εἶνε σκολιαί, δύσβατοι, τραχεῖαι καὶ κρημνώδεις, ἡ δὲ συγκοινωνία γίνεται διὰ ζώων μόνον ὄνων καὶ ἡμιόνων, παρεμποδίζουσα πολὺ τὴν

πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν κατοίκων πρὸς ἀντιστάθμισμα-
 τῆς ἀπροβλεψίας των, καθότι αὐτοὶ καὶ μόνοι εἶνε οἱ παραίτιοι
 καὶ τῆς κακοδαιμονίας ταύτης· διότι ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ οἱ Νόμοι
 τῆς Σ. Αὐτοκρατορίας ὀρίζουσι προσωπικὴν τετραήμερον ἐργα-
 σίαν παντὸς ἐνήλικος ἄρρενος ἐτησίως διὰ τὴν ὁδοποιάν, οἱ τὰς
 τύχας αὐτῶν διευθύνοντες, ὑπὸ μανδραγόρα καθεύδοντες, ἐπιβάλ-
 λονται, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν ἀρνούμενην νὰ ἐκδώσῃ
 πιστοποιητικὰ τῶν ἀναχωρούντων ἀναφέροντα ὅτι ἐκτὸς τῶν ἄλ-
 λων ὑποχρεώσεών των πρὸς τε τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν δῆμον,
 ἐπλήρωσαν καὶ τὴν τῆς ὁδοποιίας, χωρὶς νὰ ἐννοῶσιν ὅτι ἡ καλὴ
 κατὰστασις τῶν κοινοχρήστων αὐτῶν πραγμάτων, ὡς καὶ πάν-
 των ἐν γένει τῶν δημοσίων καταστημάτων, μαρτυρεῖ τὴν πρόο-
 δον καὶ τὸν ἐξευγενισμόν τῶν κατοίκων.

Προϊόντα.

Ἡ νῆσος παράγει σταφυλὰς πολλὰς καὶ ὠραίας, σταφίδας,
 οἶνον ἐξαίρετον, πορτοκάλια, λεμόνια, μῆλα, κυδῶνια περιζή-
 τητα, ἔλαιον, κεράτια, μέταξαν, μαλλία, βούτυρον περίφημον,
 κηπεύματα παντοειδῆ καὶ καλλίστης ποιότητος, ἄνθη πολλῶν
 καὶ διαφόρων εἰδῶν καὶ κυνήγιον πολὺ· εἰς δὲ τὰς θαλάσσας τῆς
 ἀλιεύετχι, ἐκτὸς πολλῶν καὶ διαφόρων ἰχθύων, ὁ διαφημιζόμενος
 ἐπὶ γλυκεῖα γεύσει μέλας, λευκὸς καὶ ἐρυθροῦς σκάρους, περὶ
 τοῦ ὁποίου εἰς τὸ περὶ Δειπνοσοφιστῶν λέγει ὁ Ἀθήναιος· «Τοῦ-
 ατον (τὸν σκάρον), Ἀριστοτέλης φησί, καρχαρόδονται εἶνε καὶ
 »μονήρη καὶ σαρχοφάγον· ἔχειν τε στόμα μικρὸν καὶ γλῶτταν
 »οὐ λίαν προσεφυγκυῖαν, καρδίαν τριγώνον, ἔχειν τε χολὴν καὶ
 »σπλῆνα μέλανα· μόνος δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἰχθύων μηρουκάξ ει·
 »χαίρει δὲ καὶ τῇ φυνκίῳ τροφῇ· διὸ καὶ τούτοις θηρεύεται·
 ἀκμάζει δὲ θέρους. Μόνον τῶν ἰχθύων τὸν σκάρον οὐ καθεύδειν
 (Σέλενος) ὄθεν οὐδὲ νύκτιωρ ποτὲ ἀλῶναι. Τοῦτο δὲ ἴσως διὰ
 »φόβον αὐτῷ συμβαίνει ἀλιεύομεν σκάρους καὶ σπάρους τῶν
 οὐδὲ τὸ σκῶρ θεμιτὸν ἐκβαλεῖν θεοῖς». Ὁ δ' Ἀρχέστρατος ἐν
 τῇ γαστρονομίᾳ λέγει·

Καὶ σκάρον (1) ἐκ Καρπάθου ζήτει.

Κρίβανον εἰς θερμὸν κρέμματος ἀπείτα κατάπτα.

Δύο γένη φασὶν εἶνε σκάρων καὶ καλεῖσθαι τὸν μὲν ὄνιαν, τὸν δὲ αἰόλον. (Ἀθην. VII, 319).

ΚΩΜΟΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΧΩΡΙΑ

Ἡ Κάρπαθος διαίρεται εἰς τρία τμήματα· καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατέχει τὴν μεσαιὰν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς νήσου ἀπαρτιζόμενον ἐκ τῶν κωμῶν Πηγαδίων, Ἀπερείου καὶ Βολάδος, τὸ δὲ δεύτερον τὰς ΒΑ καὶ ΒΔ πλευρὰς αὐτῆς, ἐκ τῶν κωμῶν Γλαφανίου, Ολύμπου, Σπῶων καὶ Μεσοχωρίων καὶ τὸ τρίτον τὰς ΝΑ καὶ ΝΔ ἐκ τῶν κωμῶν Μενετῶν, Πυλῶν, Ὅθους καὶ Ἀρκάσης· ἥτοι σύγκειται ἀπὸ ἑνδεκα ἐν ὄλῳ κώμας ἢ χωρία, τὰς ἐξῆς·

1. Π Η Γ Α Δ Ι Α

Κώμη παράλιος, ἔνθα καὶ ὁ ὁμώνυμος λιμὴν, κειμένη περὶ τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς νήσου εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου τοῦ σχηματιζομένου ὑπὸ τῶν ἀκρωτηρίων Τραγοπηδήματος καὶ Πατέλλας, προσαύξημα τῆς κώμης Ἀπερείου· εἶνε πρωτεύουσα τῆς νήσου ἀπὸ τοῦ 1892 καὶ ἔδρα τῶν πολιτικῶν αὐτῆς ἀρχῶν, Καίμαχαμίας, Πρωτοδικείου, Ἀστυνομίας, Ἀνακριτηρίου, Τελωνείου καὶ Ταχυδρομείου (οἰκοδόμημα Κυβερνητικόν).

Οἰκίαι. 40 περίπου λιθόκτιττοι, κομψαί, στερεαὶ καὶ κανονικαί. Κάτοικοι 290, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ναυτικοί.

Φόροι. Γρόσια 1168 καὶ ἀρχ. ἐπιχορήγησις γρόσια 250.

*Υδατα. Τῶν Βρουλλιδιῶν, πέντε λεπτὰ μακρὰν τοῦ δήμου

(1) Τόσον περίφημοι ἦσαν οἱ σκάροι τοῦ Καρπαθίου πελάγους, ὥστε κατὰ τινα Ῥωμαῖον ποιητὴν οἱ γαστρίμαργοι Ῥωμαῖοι μετέφερον εἰς τὰ ἐνυδρεῖα τῆς Ῥώμης ἐξ αὐτῶν πρὸς πολλαπλασιασμὸν καὶ εὐνωτέραν ἀπόλαυσιν.

παρὰ τὴν θάλασσαν ὑφάλμηρον, ἀλλ' ὑγιεινόν· καὶ *Δαματρίας* περὶ τὸ ἓν τέταρτον· ἀμφοτέρω πηγαῖα.

Ἐκκλησίαι. *Εὐαγγελισμός* πρὸς τὸν νότιον μυχὸν τοῦ λιμένος· παρεκκλησιά 3 καὶ εἰς ἱερεὺς ἐκπληρῶν καὶ χρέη διδασκάλου.

Ἐκπαίδευσις. Δημοτικὸν σχολεῖον ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Συγκοινωνία. Αὕτη ἐκτελεῖται διὰ φορτηγῶν καὶ μόνων ζώων ἕνεκα τοῦ ἀνωμάλου, σκολιοῦ καὶ πετρώδους τῆς νήσου ἐδάφους· ἡ δὲ διὰ θαλάσσης, ἐκτελεῖται διὰ τῶν ἀτμοπλοίων X'' Δαούτ, Χαμητιέ καὶ ἄλλων· ἐνίοτε ὅμως διακόπτεται ὁλοσχερῶς ἡ δι' αἰμαῦ συγκοινωνία καὶ τότε ἐκτελεῖται διὰ πλοίων μέχρι Ῥόδου καὶ Πειραιῶς· δι' ὧν κομίζονται ἐν τῇ νήσῳ ἐκτὸς τῶν ὑπολειπομένων πρὸς συμπλήρωσιν ἐπιτηδεῶν καὶ ἅπαντα τὰ εἶδη τῆς πολυτελείας ὑπὸ διαφόρων ἐμπόρων.

Νησίδες. Τρεῖς τοιαῦται κεῖνται ἐντὸς τοῦ λιμένος καλούμεναι νησάκια. *Δεσποτικὸν, Γαδαρόνησον καὶ Ἄφρωτης.*

Ἀκρωτήρια. *Τραγοπήδημα* ὑψίκρινον Ἀνατ., ἀπέναντι τοῦ λιμένος καὶ *Πατέλλα* ἀρκτικομεσημβρινῶς αὐτοῦ.

Ὅρη. *Βουνός* (ὁ) παρὰ τὴν ἀρκτικομεσημβρινὴν τοῦ λιμένος ἀκτὴν, ἐν ᾗ ἡ ἀρχαία ἀκρόπολις μετὰ πληθὺν ἀρχαίων ἐρείπειων.

Ἐπαγγέλματα. Παντοπωλεῖα καὶ οἶνοπωλεῖα 10 ἀναμίξ· καφενεῖα 6· ὑποδηματοποιεῖα 3. Ξενοδοχεῖα φαγητοῦ καὶ ὕπνου οἳ δέν, ἐλαιοπισστήρια 3.

Πανηγύρεις. Θρησκευτικὴ *Εὐαγγελισμός* καὶ ἄλλαι.

2. ΑΠΕΡΕΙΟΝ

Κώμη μεσόγειος εἰς τὰς ὑπωρεῖας τοῦ ὄρους *Κάστρου* ἐπὶ θέσεως πληκτικῆς μὲν ἀλλὰ τερπνῆς, ἀπέχουσα τῶν Πηγαδίων 1 1/4, ὥρας μεθ' ὧν συνορεύει διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἄφρωτης. Κεῖται ἐντὸς δένδρων καὶ κήπων.

Οἰκίαι. 200 κομψαὶ καὶ στερεαὶ μετὰ τῶν ΒΔ αὐτῆς κειμένων τριῶν συνοικιῶν *Αἰμορροοῦς, Βαλαντοῦς καὶ Λώρων.* Κάτοικοι 920 περίπου.

Φόροι. Γρόσια 13,000 καὶ ἀρχ. ἐπιχορήγησις 2420.

Μητρόπολις. οἰκημα κομψὴν ἐν ᾗ κατοικεῖ ὁ Μητροπολίτης

καὶ λειτουργεῖ τὸ ὑπ' Αὐτὸν Πνευματικὸν καὶ Μικτὸν Δικαστήριον.

Υδατα. Βρύσις μὲ δύο κρουνοὺς, Κυρκαλοῦ εἰς Αἰμορροσοῦν, Μηνάϊ καὶ Γιαντιώνη εἰς Βαλαντιοῦν, Φλέβα εἰς Λώρους· Μυρτώνα, Κυρᾶς Παναγιᾶς, Κατώδιον, Πετρωνᾶ, Σταυριοῦ, Βατσῶν, Ἁγίας Ἀναστασίας εἰς ὁμωνύμους τοποθεσίας, ἅπαντα πηγαῖα καὶ ἄλλα.

Ἐκκλησίαι. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου (Χρυσοπολίτισσα) Μητροπολιτικὴ ἐκκλησία περικαλλεστέρα, Μεταμόρφωσις, Ἅγιος Ἰωάννης Προδρόμος, Ἅγιος Χαράλαμπος, Ἅγιος Βασίλειος, παρεκκλήσια 15.

Ἱερεῖς 7.

Ἐκπαίδευσις. Ἑλληνικὸν σχολεῖον μὲ ἓνα διδάσκαλον, καὶ Δημοτικὸν μ' ἓνα διδάσκαλον καὶ ἓνα βοηθόν· ἡ μόνη ἀξιέπαινοις κοινότης διὰ τὴν συντήρησιν τακτικῶν σχολείων.

Ὅρη. Κάστρο ἄνωθεν τῆς κώμης μὲ εἰρήπια μεσαιωνικῆς ἐποχῆς, ἡ ὁροσειρὰ Λάστου μέχρις Ἀχάττας, ὁ Προφήτης Ἡλίας, ἡ Ἀγκινάρα ΒΔ. καὶ τοῦ Βασίλη τὸ βουνό.

Πεδιάδες. Ποσίδειον, Λιὰ καὶ ἄλλα.

Ἐξοχαί. Δαματρία, Μυρτώνας, Κυρᾶ-Παναγιᾶ καὶ Κατώδιο μὲ ὥραῖα περιβόλια καὶ κήπους.

Ἐπαγγέλματα. Ἰατροὶ 7, ἐξ ὧν οἱ δύο εὐρωπαϊκῆς μορφώσεως· διδάσκαλοι τῆς ναυτικῆς δύο, τελειόφοιτοι Γυμνασίων τρεῖς, τῆς Ἐμπορικῆς σχολῆς Βηρυτοῦ τρεῖς. Βιομηχανία. Ὑδηματοποιεῖα τρία, τρία καφενεῖα ἀρκούντως καλὰ, γύο πνυτοπωλεῖα, φωτογραφεῖον, ἐλαιοπιεστήρια 8. Ὑδρόμυλοι 10.

Πανηγύρεις θρησκευτικά· τῆς Κοιμήσεως, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, τῆς Μεταμορφώσεως, τοῦ ἁγ. Χαραλάμπους Κυρᾶ-Παναγιᾶς, Μύρτώνα (24 Αὐγούστου), ἁγίας Κυριακῆς (Πατέλλα) καὶ ἄλλαι.

3. ΒΟΛΑΣ

Κώμη κειμένη πρὸς Δ τῆς κωμοπόλεως Ἀπερείου καὶ κατὰ δέκα λεπτῶν ἀπόστασιν ἄνωθεν αὐτῆς ἀπ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἡλιόνα καὶ τῆς Φλέβας.

Οἰκίαι. 150 λιθόκτιστοι, καλῶς περιποιημένοι καὶ κάτοικοι. 788· τὸ πλεῖστον ποιμένες.

Φόροι γρόσια 7,347 καὶ ἐπιχορήγησις γρ. 1260.

ῥΥδατα. Βρύσις, Χανταελί, Σκαντάλι, Ἑλιόνας, Φλέβα, Παλῆα πηγὴ, Χωρῆ, ῥΡοῦς καὶ ἄλλα· ἅπαντα πηγαῖα.

ῥΕκκλησίαι. Πλαγιά, (Γέννησις τῆς Θεοτόκου), ἅγιοι ῥΑνάργυροι, ῥΆγιος ῥΑθανάσιος, ῥΑρχιστράτηγος, ἁγία Τριάς. Παρεκκλήσια 10.

ῥΙερεῖς 5.

ῥΕκπαίδευσις. Δημοτικὸν σχολεῖον δι' ἀμφοτέρω τὰ φύλλα, μὲ δημοτικὸν οἶκημα παρὰ τὴν ἐκκλησίαν.

ῥΟρη. Μέλλουρα ΒΔ ἄνωθεν τῆς κώμης, Νυά, Μέση, Κούρκα καὶ Κουνούπα, Λάστος, Κάτω σπήνια, Παληόπολις, Παληόκαστρον, Χωρῆ, Θερόπολις· ῥΟροπέδιον. Καλὴ λίμνη ἐν Λάστῳ.

Πίνι, ὠραία κοιλοειδὴς περιφέρεια κειμένη πρὸς Δ τῆς κώμης με πηγὴν (ῥΡοῦ) καὶ κατὰφυτος ἀμπελώνων.

Βιομηχανία. ῥΕλαιοτριβεῖα 4· ὑποδηματοποιεῖα 3· καφ. 4.

ῥΕπαγγέλματα. ῥΙατροὶ 6, ἐξ ὧν ὁ Βάσ. Βέργης σπουδάζων ἐν Παρισίοις· διδάσκαλοι εἰς φ. φ. τρεῖς τελειόφοιτοι γυμνασίου, δύο διδασκαλισταί, μία διδασκαλισσα ἀριστοῦχος καὶ τινες σπουδασταί.

Πανηγύρεις. Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ῥΑγίων ῥΑναργύρων, ῥΑγίου ῥΑθανασίου, ῥΑγίου Νικολάου Λάστου, ῥΑγ. Τριάδος καὶ ἄλλαι.

4. ΟΛΥΜΠΟΣ

Κωμόπολις παράλιος εἰς τὸ Βορειότερον μέρος τῆς νήσου ἐπὶ θέσεως ἐκατέρωθεν ἀποτόμου καὶ κρημνώδους ὄρεινης καὶ ὑγιεινῆς, ἔχουσα γῆν βουνώδη καὶ ἀνώμαλον, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας κεῖνται περὶ τοὺς 15 ἀνεμομύλους.

Οἰκίαι. 300 περίπου λιθόκτιστοι.

Κάτοικοι. 1360 συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τοῦ προσαυξήματος αὐτῆς Γραφανίου, ἀσχολούμενοι κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ποιμενικὴν, καλλίφωνοι καὶ ὁμιλοῦντες πλείστας ὅσας ποιητικὰς λέξεις καὶ φράσεις Δωρικὰς καὶ ῥΙωνικὰς.

Φόροι. Γρόσια 14,500 καὶ ἀρχ. ἐπιχορήγησις 2,700.

Υδατα. Βρύσις, Ποταμός, Πηλάϊ, Ἐλεημονήτρια, Δέκιφος, Ἀπόλλωνας καὶ ἄλλα, ἅπαντα πηγαῖα.

Ἐκκλησίαι. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου ἀρχαία ἐκκλησία, Ἅγιος Ἰωάννης, Γέννησις τῆς Θεοτόκου, Ἅγιος Μηνᾶς, Ἅγ. Νικόλαος, Ἅγ. Κωνσταντῖνος, Ἐλεημονήτρια, Ἀρχιστράτηγος, Μεταμόρφωσις, Ἀγία Μονή, Ἅγιοι Ἀπόστολοι (Αὐλῶνας), Ἅγ. Παντελεήμων (Σαρίας). Παρεκλήσια 24.

Ἐκπαίδευσις. Ἑλληνικὸν καὶ ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον ἀνάμικτον μὲ 100 περίπου μαθητὰς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ δύο διδασκάλους.

Νῆσος. Σαρία (ἡ) εἰς τὴν Βορειοτάτην ἄκρην τῆς νήσου μὲ περιφέρειαν 12 μιλίων καὶ γῆν γόνιμον, ἐξαρτωμένη ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Ὀλύμπου καὶ πρὸ τινων ἐτῶν ὑπαχθεῖσα εἰς τὴν διὰ δεκάτης φορολογίαν.

Πορθὸς ὁ χωρίζων τὴν Σαρίαν τῆς Καρπάθου.

Ἀκρωτήρια. Μακρέα Πούντα προέχουσα πρὸς Α. τῆς κόμης· Βουργούντα εἰς τὸ βορειότερον ἄκρον αὐτῆς καὶ Ἑσπῶα Βορειοανατολικῶς ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς χαρζούσης τὴν νησίδα Σαρίαν καὶ ἄλλα

Λιμένες. Τρίστομος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Βουργούντας καὶ Ἑσπῶα ἀπέναντι τῆς νήσου Σαρίας ὁ ἀσφαλέστερος καὶ μεγαλύτερος τῆς νήσου λιμὴν καὶ Γιαφάνι (ὀρμίσκος).

Ὅρη. Ἅγιος Ἡλίας ἄνωθεν τῆς κόμης ἰστάμενον καὶ κατέναντι τούτου τὸ Ὅρελι· πρὸς δυσμὰς δὲ τὸ Μαλός, τὸ Κορύφι καὶ ἄλλα μικρότερα.

Κοιλίς. Ἡ ὠρχιοτέρα καὶ ἀξιολογωτέρα τῶν ἐν Ὀλύμπῳ κοιλάδων εἶνε ἡ κατὰ ἡμίσειαν ὥρην βορειότερον τῆς κόμης κειμένη καὶ σχηματιζομένη ἀπὸ τὰς ὑπωρείας τῶν ἀνωτέρω ὀρέων Αὐλῶνα μὲ 200 περίπου σταύλους (οἰκήματα γεωργικὰ) καὶ εἰσαριθμούς στέρνας πρὸς περισυλλογὴν ὀμβρίμων ὑδάτων· Ἀχορδέα (συκεῶν) καὶ ἄλλαι.

Βιομηχανία. Ἐλαιοτριβεία 2. Ὑποδηματοποιεῖα τρία. Παντοπωλεῖα 3. Καφενεῖα 6 ἄνευ ξενῶνος.

**Επαγγέλματα.* Εἰς ἄλλους ἱατροὺς καὶ δύο διδάσκαλοι.

Πανηγύρεις. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἁγίου Ἰωάννου, ἁγίου Παντελεήμονος καὶ ἄλλαι πολλαί.

5. ΓΙΑΦΑΝΙΟΝ

Μικρὸν χωρίδιον ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Α. πλευρᾶς τῆς κόμης Ὀλύμπου περὶ τὴν 1 $\frac{1}{2}$ ὥραν μακρὰν αὐτῆς, ἧς τυγχάνει πρὸς αὐξημα, ἐνθα καὶ ὁ ὁμώνυμος ὄρμος, ἀριθμοῦν περὶ τὰς εἴκοσιν ὥραίας οἰκίας καὶ ἐκκλησίαν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, λειτουργουμένην ἐναλλάξ ὑπὸ τῶν ἱερέων Ὀλύμπου καὶ πανηγυρίζουσιν τὴν Παρασκευὴν τῆς Διακαινησίμου. Παρεκκλήσια 4· ἔδρα τετελωνοφύλακος.

Ἀνατολικομεσημβρινῶς τοῦ χωρίου κεῖται τὸ ἀκρωτήριον *Καμπὶ ἢ Πλατέα.*

6. ΣΠΩΔΑ

Τὸ χωρίον τοῦτο ὅπερ ἀρχῆθεν ἦτο σύμμικτον τῆς κόμης Μεσοχωρίου, ἀπέχει ΒΑ αὐτῆς μιᾶς ὥρας ἀπόστασιν καὶ ἡμισείας τῆς παραλίας ἅγιος Νικόλαος, καὶ κεῖται ὑπὲρ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς νήσου.

Οἰκίαι. 65 λιθοκτιστοὶ κάτοικοι περὶ τοὺς 360 γεωργοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ποιμένες.

Φόροι. γρόσια 3054 καὶ ἐπιχορήγησις γρ. 580.

**Υδατα.* Βρύσις, Πύργος. Ἄπλα, ἅγιος Νικόλαος, Χάϊ (αὕτη ἡ πηγὴ γυρίζει περὶ τοὺς 10 ὑδρομύλους), Μέτωπος, Καλαμάγρα, Κίτρον, Ψυχρός καὶ ἄλλα, ἅπαντα πηγαῖα.

**Ἐκκλησίαι.* Ἄγιος Γεώργιος, ἅγιος Νικόλαος. Παρεκκλήσια 4. Ἱερεῖς 4.

**Ἐκπαίδευσις.* Δημοτικὸν σχολεῖον μὲ 35 μαθητὰς ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

**Ἀκρωτήρια.* Μύραθον, ἅγιος Νικόλαος, Χάϊ καὶ Γιαλούϊ. Λιμὴν. Ἡ παραλίᾳ ἅγ. Νικόλαος χρησιμεύει ὡς τοιοῦτος.

**Ὅρη.* Κημαρᾶς ἄνωθεν τῆς κόμης Μεσοχωρίων καὶ Σπῶων, Φειδότρυπα, Βούναρος, Ψυχρός (ἐνταῦθα καὶ πηγὴ μὲ ψυχρότατονπραγματικῶς ὕδωρ), Μαρινάκι, Διήτρης καὶ Πύργος.

Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο κείμενον ἐν τῷ μέσῳ Μεσοχωρίων καὶ Σπῶων καὶ ἐπὶ τῆς ῥάχεως αὐτοῦ ἴστανται δέκα ἀνεμόμυλοι ἀνήκοντες εἰς τοὺς κατοίκους τῶν Σπῶων. Ἐλαιοτριβεῖον ἐν, καφενεῖα 2.

Πανηγύρεις· ἁγίου Γεωργίου καὶ ἄλλαι τοπικαί.

7. ΜΕΣΟΧΩΡΙΑ

Κώμη κειμένη ΒΔ τῆς νήσου εἰς τὴν ὑπώρειαν τῶν ὀρέων ἁγίου Ἡλίας καὶ ἁγίου Ἐπιφανίου καὶ περὶ τὰ δέκα λεπτά ἄνωθεν τῆς θαλάσσης· ἔχει γῆν βουνώδη καὶ γόνιμον.

Οἰκίαι. 160 λιθόκτιστοι.

Κάτοικοι. 840 οἱ μᾶλλον φιλόξενοι τῆς νήσου καὶ ὠκυποδέστατοι.

Φόροι· γρόσια 7,580 καὶ ἐπιχορήγησις, 1,500.

Ὑδατα, Βρύσις ῥέουσα διὰ τριῶν μαρμαρίνων κρουῶν ἄφθονον ὕδωρ κάτωθεν τῆς ἐκκλησίας Βρυσιανῆς. Ἀπικάπου εἰς δέκα λεπτῶν ἀπὸ τῆς κώμης ἀπόστασιν πηγὴ γυρίζουσα καὶ τινὰς ὑδρομύλους, Ποτάλλι κατὰ τὸν Λευκόν, Δαραῖς, Καμινάκια καὶ Σκεπαρνά (ποταμοί), Ἀλωνάκι καὶ ἄλλα, ἅπαντα πηγαῖα.

Ἐκκλησίαι. Βρυσιανὴ ἢ Πλαγιά, ἅγιος Ἰω. Πρόδρομος, Μεταμόρφωσις, Ἀρχιστράτηγος καὶ Εὐαγγελίστρια κατὰ τὸν Λευκόν (Γιζλοῦ χωραφί) παρὰ τὸν λιμένα. Παρεκκλήσια 18. Ἱερεῖς 12.

Ἐκπαίδευσις· δημοτικὸν σχολεῖον μὲ ἓνα διδάσκαλον καὶ περὶ τοὺς 80 μαθητάς ἀμφοτέρων τῶν φύλων· τρεῖς σπουδασταὶ διαφόρων σχολῶν.

Νηοίδες. Ἐσωκάσιτρον περὶ τὸ μέσον τῆς νήσου καὶ παρὰ τὸν ὄρμον Λευκόν, χωριζομένη τῆς νήσου δι' ἄβχθοῦς ἰσθμοῦ, μὲ ἐρείπια πολλὰ καὶ παρ' αὐτῇ πρὸς τὸ μέρος τοῦ ὄρμου ὁ Φραγκολιμνήνας.

Νηοάκι παρὰ τὴν παραλίαν Καύκαλον.

• Ἀκρωτήρια. Πρίονας (ἁγ. Εἰρήνην) Πλασταρᾶ (Καύκαλον), Κρόνα πλάκα καὶ ἄλλα.

Λιμένες. Λευκὸς πρὸς Δ τῆς κώμης, ἑδρὰ τελωνοφύλακος.

Ὅρη. Ἅγιος Ἡλίας, Ἅγιος Ἐπιφάνιος πρὸς Β. τοῦ Καλο-
λίμνου, Κυμαρῆς, ἄγ. Εἰρήνης βουνά, Κουλούρα, ἔξω Βουνός,
Μεσάθαις, Πολεμικόν, Βουνάρα, Λάγκος, Λεύκεντρικ κλπ.

Πεδιάδες. Λευκὸς περὶ τὴν μίαν ὥραν μακρὰν τῆς κώμης δυ-
τικῶς μετ' ὠραίους ἀμπελῶνας καὶ γονιμωτάτους ἀγρούς.

Βιομηχανία ὑποδηματοποιεῖν 2, παντοπωλεῖα 2, καφενεῖα
4, ἐλαιοτριβεῖα 2.

Πανηγύρεις. Πλαγίχες (Γεν. τῆς Θεοτόκου), Ἀγίου Ἰωάννου
Προδρόμου, Μεταμορφώσεως καὶ πολλαὶ ἄλλαι καὶ διάφοροι το-
πικαί.

Ῥιζα-Σκοπή ἀμφότεραι ἐπιφανεῖς τοῦ δήμου θέσεις· ἐκ τῆς
δευτέρης φαίνεται ἡ θέσις Καταφῆς ὑποκειμένη, καὶ πολλὰ δεν-
δρόφυτα κτήματα.

ΣΗΜ. Λόγου ἄξια· νῆσοι περὶ τὴν νῆσον ἐκτὸς τῶν μνημονευθέντων
δὲν παρουσιάζονται, ἐκτὸς εὐτελῶν τινων καὶ ἀσημάντων σκοπέλλων καὶ
ὑφάλων ἀπαντωμένων εἰς διάφορα τῆς νήσου μέρη.

8. ΜΕΝΕΤΑΙ

Κωμόπολις κειμένη ΝΔ τοῦ λιμένος Πηγαδίων, οὗτινος ἀπέχει
περὶ τὴν μίαν ὥραν, ἐπὶ θέσεως βορεινῆς καὶ εὐαέρου ἀπέναντι
τοῦ ὄρους Χώμαλης μετ' γῆν ὁμαλὴν καὶ γόνιμον.

Οἰκίαι. 300 λιθοκτιστοὶ καὶ ἀναλόγως ὠραῖαι.

Κάτοικοι. 1,320 γεωργοί, ποιμένες, κτίσται καὶ λιθοτόμοι.

Φόροι, γρόσια 11,900 καὶ ἐπιχορήγησις 2,500.

Ὑδατα. Βρύσις, Κήπου, Κριθαρῶν, Κουρβούλας, ἁγίας Πα-
ρασκευῆς καὶ ἄλλα, πηγαῖα.

Ἐκκλησίαι. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου μετ' μεγαλοπρεπὲς μαρ-
μάρων κωδωνοστάσιον, ἄγ. Ἀντώνιος, Ἀρχιστράτηγος, ἄγ.
Κυριακή, Ἀγ. Γεώργιος (Λακκί), Ὑπαπαντὴ (Κατελύματα),
ἄγ. Ἰωάννης (Κάτω Ἐῖροι)· παρεκκλήσια 22. Ἱερεῖς ὀκτώ.—
Δύο φοιτῆται καὶ εἰς διδασκαλιστῆς.

Ἐκπαίδευσις, Ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν σχολεῖον μετ' κατάλ-
ληλον οἶκημα (Πύργον), καὶ περὶ τοὺς 100 μαθητάς, ἀναμῖξ μετ'
δύο διδασκάλους.

Νηοίδες ἀνάξιαι λόγου.

Ἀκρωτήρια. Κάστελλος καὶ ἅγιοι Θεόδωροι. εἰς τὴν νοτιω-
τέραν ἄκραν τῆς νήσου.

Λιμένες. Μακρὺς—Γιαλὸς εἰς τὴν ΝΑ ἄκραν μεταξὺ Κατε-
λυμάτων καὶ ἁγίου Μηνᾶ, Ἐλαάρης.

Ὅρη. Χώμαλη μετὰ λαμπροῦ ὄροπεδίου καὶ ἄλλα.

Πεδιάδες. Ἐφιάλτης λίαν ἐκτεταταμένη πεδιάς, διηρημένη
εἰς ἄνω καὶ κάτω ἐφιάλτην προχωροῦσα ἀπὸ Δαρδανίων (ἄλα-
τούχων παρ' αἰώνων) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου ἁγιοι Θεόδωροι.

Μετόχια. Σταυρὸς δεκαπέντε λεπτὰ τῆς ὥρας πρὸς Δ τῆς
κωμοπόλεως. Κάτω Ἐῖροι δυτικώτερον τοῦ Σταυρὶ κατὰ ἡμί-
σειαν ὥραν, μὲ εἴκοσι λιθοκτίστους οἰκίας, ἐκκλησίαν, ὕδωρ
ἄφθονον καὶ ἄρκετὰ δενδρόφυτα κτήματα. Κῆπος (ῆ) δύο ὥρας
μακρὰν τῆς κωμοπόλεως. Κουρβούλα, Λακκί, Μαρτῆς καὶ ἄλλα
μὲ πηγαῖα ὕδατα καὶ καλῶς καλλιεργημένα δενδρόφυτα κτήματα.

Βιομηχανία. Ἐλαιοπιεστήριχ 4. Ὑποδημητοποιεῖχ 3. Παν-
τοπωλεῖα 4. Ἐμπορικὰ διαφόρων εἰδῶν πολυτελείας 6, κα-
φενεῖχ 6.

Θ. ΑΡΚΑΣΑ

Κώμη πεδινὴ δέκα λεπτὰ μακρὰν τοῦ λιμένος Φοινικείου ἐπὶ
θέσεως λίαν τερπνῆς παραλίας (θαλασσίτης) καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων
τῶν ὀχθῶν ὁμωνύμου ποταμοῦ ἔχοντος ἀφθόνους πηγὰς, ἀφ' ὧν
ὕδραυλονται 12 μύλοι καὶ ποτίζονται κηποί τινες.

Οἰκίαι. 110 λιθοκτιστοί, στερεαί.

Κάτοικοι. 610 γεωργοί, μελισσοῦργοί, κτίσται καὶ πλοίαρχοι.

Φόροι γρύσια 3,000· ἐπιχορήγησις γρ. 1000.

Ὑδατα. Ποταμὸς δι' οὗ ὑδρεύονται οἱ ὑδράμυλοι, ὅστις χω-
ρίζων τὴν κώμην εἰς δύο, ἦτο ἄλλοτε κώλυμα συγκοινωνίας καὶ
μάλιστα ἐν καιρῷ χειμῶνος· συνεδέθη διὰ γεφύρας. Νότη καὶ
ἄλλα ἅπαντα πηγαῖα.

Ἐκκλησίαι 3. Ὑπαπαντή, Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἀγ. Σοφία,
ἧς τὸ ἔδαφος ἀρχαῖον ψηφιδωτόν. Παρεκκλήσιχ 7. Ἱερεῖς 3. Δύο
τελειόφοιτοι Γυμνασίου καὶ εἰς φοιτητῆς τῆς ἱατρικῆς.

Ἐκπαίδευσις· σχολεῖον ἀλληλοδιδασκτικὸν μὲ 40 μαθητὰς ἀμφοτέρων τῶν φίλων.

Ἀκρωτήρια· ἅγιοι Θεόδωροι ἔνθα καὶ ὀρμίσκος ὁμώνυμος.

Ὅρη. Περίρη κρημνά, Νότη καὶ λοιπὴ σειρὰ τῆς Χώμαλης.

Πεδιάς. ΝΔ τῆς κώμης ἔνθα ἔκειτο ἡ ῥαχία Ἀρκεσία· κατ' ἀντίθετον αὐτῆς φορὰν ἐτέρα πεδιάς (Λειπήτη κάμπος) πρὸς τὸν λιμενίσκον Φοινίκειον, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὑποίας καὶ παρὰ τὴν θάλασσαν ὑπάρχει εἰδὸς τι φρουρίου (κρησφύγετον) λίαν περιέργως λελαξευμένον καὶ καταφύ(γη) ἐπικαλουμένου χρησιμεύοντος ὡς κρύπτη, ἀφανοῦς, καὶ εἰς πολλὰ διαμερίσμητα διηρημένου, ἔνθα ἐν καιρῷ ἐπιδρομῶν ἐκρύπτοντο οἱ κάτοικοι ἢ ἐφυλάττοντο οἱ πρὸς ἀντίστασιν ἀνίκαντοι μὲ στόμιον οὐχὶ ὑψηλότερον τοῦ μέτρου ἐστραμμένον πρὸς τὴν θάλασσαν· τοιαῦτα ἄλλα ὡς καὶ σπήλαια χρησιμεύοντα πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν εὗρηνται πολλαχοῦ τῆς νήσου.

Πρὸς Δ. καὶ ἀπέναντι τῆς Ἀρκάσης κεῖται ἐπὶ λόφου ἡ ἐπιφανεστάτη ἀκρόπολις αὐτῆς ὀχυρωμένη διὰ Πελασγεῶν τειχῶν (παληόκαστρο) περιέχουσα πλεῖστα ἀρχαῖα μνημεῖα.

Ἐπαγγέλματα. Ὑποδηματοποιεῖον, μυλωθροὶ 12, καφενεῖα 4, ἐλαιοπιεστήριον.

Πανηγύρεις. Ὑπαπαντῆς, Ἀρχιστρατήγου, Ἀγίας Σοφίας καὶ ἄλλαι.

10. ΠΥΛΑΙ

Κώμη κειμένη εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τῆς παραλίας Σικελάου καὶ μιᾶς καὶ ἡμισείας βορείως τοῦ λιμένος Φοινικείου ἐπινείου αὐτῆς ἐπὶ θέσεως εὐαρέστου, ἀπέναντι τῆς νήσου Κάσου, ἔχει γῆν ὁμαλὴν καὶ γόνιμον καὶ εἶνε περιβεβλημένη ὑπὸ διαφόρων ὀπωροφόρων δένδρων καὶ ἀμπέλων.

Οἰκίαι. 160 λιθόκτιστοι καὶ ἀρκούντως στερεαί.

Κάτοικοι. 810 γεωργοί, λιθοτόμοι καὶ κτίσται.

Φόροι. Γρόσια 7475, ἐπιχορήγησις 1475.

Ὑδατα. Βρύσις, Γηστέρνας, Κεραμιδιοῦ, Ἀγίας Κυριακῆς, Παναγιάς, Λιάς πηγαδιοῦ, Καράου, Πλημελλειῶν, Γούρνας

(Ἐτρων), Χλασιᾶς, ἁγίου Γεωργίου Φοινικείου. Ἀκρωτηρίου (φλέβας) γυρίζον καὶ ἓνα ὑδρόμυλον, ἅπαντα πηγαῖα καὶ ἄλλα πολλά.

Ἐκκλησίαι. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου, Ἀγία Τριάς, ἅγιος Γεώργιος Βρύσις, Σταυρός, ἅγιος Γεώργιος Φοινικείου καὶ Πρωιοῦ, ἁγία Κυριακή, ἅγιος Νικόλαος, Ἀρχιστράτηγος καὶ ἄλλαι· παρεκλήσια 12. Ἱερεῖς 3, δύο φοιτηταί, φιλοσοφίας καὶ ἱατρικῆς καὶ τρεῖς διδασκαλισταί.

Ἐκπαίδευσις. Ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον μὲ 80 μαθητὰς ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Νησίς. Πρωὶ βυρειοδυτικῶς τῆς κόμης κείμενον (νησάκι) παράγει κριθάμους.

Ἀκρωτήρια. Πούντα ἁγίου Γεωργίου Φοινικείου, Πούντα (ἄκρωτηρίου) καὶ Ἡλίοντας ἀπέναντι τῆς νήσου Κάσου.

Λιμένες. Φοινικείου μὲ 15 περίπου οἰκίας, 4 ἐμπορικά, ἑπτὰ πλοῖα (βρατσέραι) ἀνήκοντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς κατόικους Ἀρχάσης καὶ δεξαμενὴν ὕδατος· ἔδρα τελωνοφύλακος.

Ὅρη. Χώμαλη, Κεφάλαια, ὀκτὼ ῥαχί, Βουνός, Ἀσπρο ῥαχί, Μουτσοῦνοι, Θηροκρημνος, Μαραθα, Χλασιᾶ καὶ ἄλλα.

Πεδιὰς πρὸς τὸ μέρος τοῦ Φοινικείου παρὰ τὴν θάλασσαν (πλατύβωλος) μὲ γῆν ὅλως ἄγονον.

Βιομηχανία. Ἐλαιοπιεστήρια 4, ὑποδηματοποιεῖα 4, παντοπωλεῖα 6 διαφόρων ἐμπορευμάτων 2, ξυλουργεῖον, καφενεῖα 6 καὶ ἓν χρυσοχοεῖον.

Πατηγύρεις. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἁγ. Γεωργίου, Σταυροῦ 14 7)βρίου καὶ Πέμπτην τῆς Διακαινισμού (τοπικῇ) καὶ ἄλλαι πολλάί.

11. Ο Θ Ο Σ

Κώμη μεσόγειος ἐν τῷ μέσῳ τῶν κωμῶν Βολάδος καὶ Πυλῶν ἀπέχουσα δέκα λεπτά τῆς πρώτης καὶ περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν τῆς δευτέρας ἐν εὐαρέστῳ τοποθεσίᾳ καταφύτῳ ἔλαιων καὶ ἄλλων δένδρων.

Οἰκίαι 140 λιθόκτιστοι, στερεαὶ καὶ κομψαί.

Κάτοικοι 740 ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κτίσται.

Φόροι γρόσια 5840, ἐπιχορήγησις γρ. 1100.

Ὑδατα. Βρύσις κάτωθεν τῆς ἐκκλησίας ἡ Κοίμησις, Σταῖς (ἐπίσκοπη), Κάλλεναις, Ἑλλοθας, Μαρωναῖς, Βαδουαῖς (Φρ. Βώζου), ἀγία Βαρβάρα ἅπαντα πηγαῖα καὶ ἄλλα.

Ἐκκλησίαι. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου, Μεταμόρφωσις, Σταυρός, ἅγιος Παντελεήμων (Σταῖς), ἅγιος Νικόλαος (ἀνεμομύλους) ἀνεγερθεὶς ὑπὸ τοῦ Ππ' Ν. Σακέλλη, ἅγιος Βλάσιος. Ἐξωκλήσια 9. Ἱερεῖς 4. Εἰς διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας, δύο νομικοί, εἰς φοιτητὴς φ δύο διδασκαλισταὶ καὶ διάφοροι ἄλλοι σπουδαταί.

Ἐκπαιδευσις. ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον ἀριθμοῦν περὶ τοὺς ἐβδομήκοντα μαθητὰς ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ ἓνα διδάσκαλον.

Ὅρη. Μέλλουρα ἀπέναντι τῆς κώμης, Ἀλιῶς τὸ ὑψηλότερον, Βαθαῖς Κοιλά(δ)ες, Σεντοῦκοι, Ἀφοῦρι εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Λάστου, Ῥάχη καὶ ἄλλα.

Μετόχια ἐξοχικά. Σταῖς ἄνωθεν καὶ πρὸς Δ τῆς κώμης περὶ τὸ ἐν τέταρτον ἀπέχον αὐτῆς μὲ κατὰψυχρον ὕδωρ, γυρίζον τὸν χειμῶνα μύλους τινάς, καὶ ὠραῖα κτήματα. Κάλλεναις πέντε λεπτὰ μακρὰν τῶν Στῶν μὲ καλὰ κτήματα καὶ Ἑλλοθας ἀντολικῶς τῆς κώμης εἰς δέκα λεπτῶν ἀποστάσεως μὲ ἀρκετὰ πολλὰ περιβόλια. (α').

(α') ΣΗΜ. Ἀνατολικῶς τῆς κώμης Ὅθους καὶ εἴκοσι λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν κεῖται ἡ μόνη ἐν Καρπάθῳ Σταυροπηγικὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου κατὰ τὴν θέσιν «Βάτσαις» μὲ ἀρκετὰ οἰκήματα, μὲ ἄφθονα πηγαῖα ὕδατα, κατὰφυτος ἐκ διαφόρων δένδρων ἰδίως ἐλαίων καὶ συκῶν καὶ ἀρκετὴν γῆν καλλιεργήσιμον, διευθυνομένη πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου Γρηγ. Χ' Ἀντωνίου ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἐξ Ὀλύμπου καὶ εὐρισκομένη εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς παρχικῆς καὶ τῆς ἐλεεινότητος. Ἄλλοτε ἡ Μονὴ αὕτη καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐκ Νισύρου μοναχοῦ Νεκταρίου ἤκμαζε κυριολεκτικῶς. Εὐτυχῆ ἔτη!

Βιομηχανία ἐλαιοτριβεῖα 5· ὑποδηματοποιεῖον, ἐμπορικὰ καὶ παντοπωλεῖα ἀναμιξ 2· καφφενεῖα 2. Κηπουροὶ πολλοί.

Πανηγύρεις. Κοιμήσεως, Μεταμορφώσεως, Ἀγ. Παντελεήμονος καὶ ἄλλαι τοπικαί.

ΚΑΣΟΣ

Τοπογραφία

Ἡ νῆσος Κάσος εἶνε μία τῶν Νοτίων Σποράδων ἢ τῶν νοτίων Κυκλάδων, ὡς λέγει αὐτὴν Στέφανος ὁ Βυζάντιος εἰς τὸ λεξικόν του, ὅστις προσθέτει ὅτι ἀπέστειλεν ἀποικίαν εἰς τὸ ἐν Συρίχθρος, ἐξ ἧς καὶ ὠνομάσθη Κάσιον ὄρος. Κεῖται ΝΔ τῆς νήσου Καρπάθου, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ πορθμοῦ στενοῦ καὶ τρικυμιώδους 10 περίπου μιλίων. ΒΔ δὲ τοῦ ἀνατολικωτάτου ἀκρωτηρίου τῆς νήσου Κρήτης «Σιμωνίου» καλουμένου (Κάβο-σιδήρου) ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέχει 83 μίλια, ὡς λέγει ὁ Στράβων.

«Κάσος δὲ ταύτης μὲν (τῆς Καρπάθου) ἅπο 70 ἔστι σταδίων, τοῦ δὲ Σιμωνίου ἀκρωτηρίου τῆς Κρήτης 250, κύκλον δ' ἔχει σταδίων 80, ἔστι δ' αὐτῇ καὶ πόλις δμῶννμος, καὶ Κασίων νῆσοι καλούμεναι πλείους περὶ αὐτήν».

(Στραβ. Γεωγρ. Βιβλ. X. 420, § 18).

Γεωγραφικῶς δὲ κεῖται.

Κάσου νήσου πόλις 56° 30' 35° 15'

(Πτολ. Γεωγρ. Βιβλ. LXI, 5, 17).

Ἀποτελεῖ δὲ ἡ Κάσος μετὰ τῆς Καρπάθου ἅφ' ἐνὸς καὶ ἅφ' ἑτέρου μετὰ τῆς Κρήτης τὴν κατωτέρην πλευράν τῆς λεκάνης, ἣτις ἐγκλείει τὸ Αἰγαῖον πέλαγος τὸ ὅποῖον οὕτω χωρίζεται τοῦ ἐκείθεν ἀρχομένου Λιβυκοῦ πελάγους. Εἶναι βραχὺδης, ἀπότομος καὶ ἀλίμενος καὶ περιβρέχεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Λιβυκοῦ, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Καρπαθίου καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ.

Ἡ Κάσος μαστίζεται, τὸν χειμῶνα ἰδίως, ὑπὸ τῶν ΝΑ ἀνέ-

μων, οἵτινες ἐγειρόμενοι ἐν τε τῷ Καρπαθίῳ καὶ τῷ Λιβυκῷ πελάγει, γεννῶσι τὸν φόβον εἰς τοὺς ναυτικούς, καὶ ἕνεκα τούτου κυρίως καὶ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως λιμένος, στερεῖται ἡ νῆσος τακτικῆς συγκοινωνίας πληρόνει φόρους γρ. 36 χιλ. καὶ ἀρχ. ἐπιχορήγησιν γρ. 10,500.

Πολλὰς τὰς χάριτας ἀνομολογῶ τῷ ἐκ Κάσου φοιτητῇ τῆς θεολογίας τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Ἱεροδιακόνῳ κ. Ἱεροθέῳ Καρελλᾷ διὰ τὰς περὶ Κάσου λίαν φιλοτίμως παρασχεθείσας μοι πληροφορίας.

(Σ. Σ).

ΑΙ ΚΑΣΙΩΝ ΝΗΣΟΙ

α') Μίτρα.

Ὑψηλὴ καὶ ἀπότομος νησίς, κειμένη ΒΔ ὀλίγον τῶν ἄλλων· στερεῖται ἐντελῶς πάσης φυτείας· εἶναι ἐπίσημος μόνον διὰ τοὺς παρὰ τὰς ξέρας αὐτῆς ἀγρευομένους σκαροὺς καὶ ἄλλους ἰχθύας.

β') Ποντικονήσια.

Τρεῖς νησίδες συνδεόμεναι πρὸς ἀλλήλας διὰ στενωτάτου λαίμου· ἀποτελοῦνται ἐκ μεγίστων βράχων τοῦ ἐνός ἐπὶ τοῦ ἄλλου κειμένων ἀτάκτως, ἄνευ οὐδεμιᾶς συνδέσεως. Φαίνεται δὲ ἡ τοιαύτη σύστασις των ὅτι προῆλθεν ἐκ τινος ὑπερθαλασσίου ἡφαιστείου μὴ ἐνεργοῦντος πλέον. Μακρόθεν φαίνονται ὡς ὑπερμεγέθεις θαλάσσιαι Ἰχελῶναι ἐπιπλέουσαι ἐπὶ τῶν γαλανῶν τῆς Κάσου ὑδάτων. Οἱ βράχοι οὗτοι καλύπτονται ὑπὸ θαλασσογενῶν θάμνων, σπάρτων, κακπάρεως καὶ κριθάμων, καὶ τοι στεροῦνται ὅλως διόλου χώματος. Ὠραιότατα εἶνε τὰ ὄστρακον· δερμα αὐτῆς (πεταλίδες καὶ καρκῖνοι).

Αἱ νησίδες αὐταὶ εἰσι πλήρεις μυῶν (ποντικῶν) παμμεγίστων, ἐξ ὧν φθίνεται καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβον.

γ') Ἀργάθια.

Ἡ μεγίστη ἐξ ὅλων τῶν Κασίων νησίδων (3 μίλια μακρὰν τῆς Κάσου) γόνιμος καὶ γεώδης μὲ χαμηλὰς ἐν πολλοῖς παρα-

λίας αἱ ὁποῖαι πρὸς τὸ κέντρον χωροῦσαι ἀποτελοῦσιν ὥρατον λόφον, ἐκ τοῦ ὁποίου ὅχι μόνον ὅλη ἡ Κάσος φαίνεται, ἀλλὰ καὶ ἡ Κάρπαθος, ἡ Κρήτη, πολλάκις δ' ἐν καιρῷ νηνεμίας, ἡ Τήλος καὶ ἡ Χάλκη καὶ αἱ πελαγῶδεις νησίδες Ἀστακίας (μίλια 28) Χαμηλῆς, (37 μίλ.) τῶν Δύο Ἀδελφῶν (Διβούνια μίλ. 32) = δύο βουνά) καὶ τοῦ Αὐγοῦ (36). Ἡτό ποτε ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ νησίς ἦτο πλήρης μυροβόλων σχοίνων (ἐκ τῶν ὁποίων καὶ μαστίχη συνελέγετο) καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν θάμνων, οἱ ὅποιοι τὴν ἑκαμνον νὰ φαίνηται ἐκ τε τῆς Κάσου καὶ ἐκ τῶν πλοίων καταπράσινος ὡς λαμπρὸς κήπος. Σήμερον ὅμως δυστυχῶς, ὀλίγοι τῶν θάμνων τούτων σώζονται, διότι οἱ Κάσιοι διὰ τῶν λέμβων των μετέφερον αὐτοὺς ἐπὶ τῆς Κάσου καὶ τοὺς μετεχειρίζοντο ὡς καύσιμον ὕλην.

Ἡ νῆσος ἀποτελεῖται ἐκ γύψου ἀρίστης ποιότητος, ὅστις διὰ τε τὴν ποιότητα καὶ τὸ εὐχολον τῆς φορτώσεως μεταφέρεται εἰς πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Κασιακῶν πλοίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ξένων τοιούτων. Τοιαῦτα δὲ κέντρα μεταφορᾶς γύψου τῆς Κάσου εἶνε ἡ Σμύρνη, ἡ Κωνσταντινουπόλις, ἡ Ἀλεξανδρεῖα, ἡ Σάμος, ὁ Πειραιεὺς καὶ προηγουμένως ἡ Ὀδησσὸς τῆς Ῥωσσίας· δυστυχῶς ὅμως ἕνεκα τῶν μεγάλων δασμῶν τοὺς ὁποίους ἐπέβαλεν εἰς αὐτὸν ἡ Ῥωσικὴ Κυβέρνησις ἔπαυσεν ἡ μεταφορὰ πρὸς μεγάλην τῆς Κάσου βλάβην, ἡ ὁποία ἀπώλεσε τὴν μόνην της ἐξαγωγὴν κατὰ μέγα μέρος.

δ') Μακρονὰ ἢ μακροά.

Νησίς ἐπιμήκης καὶ ὑψηλὴ φαينوμένη μακρόθεν ὡς τεῖχος ἀρχαίου φρουρίου· εἶνε ὁ μοναδικὸς λιμὴν, ὁ προφυλάσσων τὰ πλοῖα ἐκ τῶν βορειῶν ἀνέμων. Ἡ νησίς αὕτη εἶδεν ὅλον τὸ μεγαλεῖον τῆς Κάσου πρὸ τῆς παρακμῆς τῶν ἱστιοφόρων, διότι ἐν αὐτῇ καὶ μόνῃ κατέφευγον ταῦτα. Ὑπῆρξαν ἐποχαὶ κατὰ τὰς ὁποίας ἡ Μικρὰ ἐφιλοξένει 100 καὶ πλέον μεγάλα πλοῖα βρῖκικα καὶ τριίστια ἐκτὸς τῶν παμπληθῶν μικροτέρων.

Ἡ γῆ αὐτῆς εἶνε χωματώδης καὶ θὰ ἦτο λίαν κατάλληλος πρὸς γεωργίαν, ἐὰν μὴ ἕνεκα τοῦ στενοῦ καὶ ἐπιμήκους αὐτῆς

σχήματος δὲν ἐγένετο ἔρμκιον τῶν φοβερῶν κυμάτων, ἅτινα θραύμενα ἐπ' αὐτῆς τὴν περιβρέχουσι διὰ τῆς ριπίδος των.

ε) Κόσκινον.

Ἡ νησίς αὕτη ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὸ ὁμώνυμον οἰκιακὸν σκεῦος. Λέγεται καὶ νησί τοῦ Μοσιτρογιάνη, διότι ἐν αὐτῇ ἐτάφη Κασίος τις εὖτω γαλόμενος προσβληθεὶς ὑπὸ τῆς νόσου πανώλους.

Καὶ αὗται μὲν αἱ νησίδες εἶνε πρὸς Βορρᾶν· πρὸς Α δὲ ἐν τῷ πορθμῷ τῷ χωρίζοντι τὴν Κάσον τῆς Καρπάθου εἶνε τὸ Σιρογγύλι ὑψηλὴ καὶ πρᾶσφορος νησίς καὶ πλουσία εἰς χλόην κατὰ τὸν χειμῶνα· καὶ πρὸς Δυσμᾶς ἡ Πλάτη λίαν χαμηλὴ, τὰ Κούρικα καὶ τὰ Κουφορήσια.

Πορθμοί.

Πορθμοὶ ἐν Κάσῳ εἶνε ἡ Βουβαλία μήκους 10 μιλίων, χωρίζουσα τὴν Κάσον τῆς Καρπάθου. Φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ὁμοίας πρὸς μυκηθμὸν βοὸς θαλασσίας βοῆς αὐτῆς καὶ ἐν καιρῷ ἀκόμη γαλήνης ἀκουομένης· εἶνε τρικυμιώδης καὶ λίαν αευματώδης, καὶ τοῦτο διότι ἐκεῖ συσσωρεύονται κατὰ μέγα μέρος τὰ θαλάσσια ρεύματα τὰ ἐν τῷ Αἰγαίῳ σχηματιζόμενα καὶ εὐρίσκοντα ἐκεῖσε διέξοδον πρὸς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἐν τῷ Λιεύκῳ πελάγει.

Ἀκρωτήρια.

Ἡ Κάσος ἔχουσα σχῆμα βδέλλας συσπειρουμένης, ἔχει ὄχθας ὑψηλὰς καὶ ἀποτόμους, αἱ ὁποῖαι καθιστῶσι τὴν ἀπόβασιν δυσχερῇ καὶ ἐπικίνδυνον. Πολλαχοῦ κρημνιζόμεναι αὗται ἀποτελοῦσι σκοπέλους καὶ ἐπικινδύνους ὑφάλους· ὥς ἐκ τούτου δὲ ἐλάχιστα εἶναι τὰ σχηματιζόμενα ἀκρωτήρια, ἥτοι

Ἅγιος Γεώργιος ἡ Βρύσι καὶ Κάβος ἀμφοτέρα ἐπὶ τῆς Βορείου πλευρᾶς καὶ Ἀκτὴ ἐπὶ τῆς Ανατολικῆς πρὸς τὴν Κάρπαθον.

Ὅρη.

Ἡ Κάσος καλυπτομένη σχεδὸν ὑπὸ ὄροσειρᾶς διευθυνομένης ἐξ Ἀνατολῶν πρὸς Δυσμᾶς, ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι εἶνε συνέχεια

τῶν ὁρέων τῆς Καρπάθου, καὶ ἡ ὁποία διακόπτεται ὑπὸ βαθυτάτων ξηροποτάμων ἀδένδρου ἡμῶς καὶ ξηρᾶς, ἔχει τὰς ἐξῆς κορυφὰς ἡ Βουνά.

α'.) *Πρίων* (ὁ) εἰς τὸ Ἀν. τῆς νησου παρὰ τὴν θέσιν «*Μαρίτσαν*», εἶνε τὸ μεγαλειότερον τῶν ἄλλων βουνῶν καὶ κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ κατὰ τὸ ὕψος.

β'.) *Ἀγία Κυριακὴ*· ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο, ἐκ τοῦ ἐν τῇ κορυφῇ αὐτοῦ ἐκτισμένου ναοῦ τῆς ὁμωνύμου ἀγίας.

γ'.) *Κόρακας*, ὅπισθεν τῆς ἀγίας Κυριακῆς.

δ'.) *Ἅγιος Μάμας ἢ Ἀποκράνι*· ἐν αὐτῷ ἐπὶ ῥωμαντικῆς καὶ ὠραίας χαράδρας ὑπῆρχε ναὸς τοῦ ἀγίου μάρτυρος Μάμαντος ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς, ὁ ὁποῖος βεβηλωθεὶς ἐγκατελείφθη καὶ κατέπεσε. Πλησίον δὲ τῆς παλαιᾶς ταύτης ἐκκλησίας ἱδρυσεν ὁ ἀείμνηστος μοναχὸς Χριστόφορος νέον περικαλλὲ τοῦ ἀγίου ναὸν Βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ μὲ κελλία καὶ κήπους τῇ συνδρομῇ τῶν κατοίκων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ μὲ ὅλην τὴν εὐγενῇ μέριμναν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διαμενόντων Κασίων, οἱ ὁποῖοι πολλὰ πολλάκις συνεισέφερον ποσὰ εἰς αὐτόν. Κάτωθεν αὐτοῦ εἶνε ὁρμίσκος τις *Θυρὰ* καλούμενος, τοῦ ὁποίου τὸ στόμιον κλείουσι τρεῖς βράχοι ἔχοντες καταπληκτικὴν ὁμοιότητα μὲ ἀπολιθωθέντα πλοῖα· ἐκ τῆς ὁμοιότητος δ' αὐτῆς ἐπλάσθη ὠραιότατος ἐγχώριος μῦθος (1).

(1) Καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Σαρακηνῶν κατέστρεφον τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, λέγεται ὅτι δύο εὐσεβεῖς γυναῖκες ἐμόναζον εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγ. Μάμαντος, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν μία ἑκαλεῖτο *Μαρία* πλήρης ἡμερῶν καὶ ἐξεπλήρου χρέη ἡγουμένης παραμένουσα πάντοτε ἐν τῷ *Ναῷ*· ἡ δὲ ἄλλη νεωτέρα ἐπρόντιζε διὰ τε τὴν τροφὴν ἀμφοτέρων καὶ τὴν καύσιμον ὕλην· ἐνῷ δὲ πρῶταιν τινὰ τοῦ Φεβρουαρίου ἐξήρχετο ἡ νεωτέρα μοναχὴ τοῦ κελλίου, παρετήρησε κάτωθεν ἐν τῇ θαλάσῃ τῶν κυρτῶν τρία ὑπερμεγέθη πλεούμενα, ἐντός τῶν ὁποίων διέκρινε τὰς ἀπεχθεῖς μορφὰς τῶν Σαρακηνῶν· καταληφθεῖσα δὲ ὑπὸ φόβου ἐφώναξε τῇ ἡγουμένῃ ἐν τῇ ἐγχωρίῳ προφορᾷ δι' ὁθείας ἀπελπιστικῆς φωνῆς· «ὦ τ' ἀ(δ)έρψι μου *Μαργιά*, τρεῖς φρεγάδες ὁτὰ *Θυρὰ*», ἣτις ἐξελθοῦσα ἔντρομος καὶ ἰδοῦσα τὰς φρεγάτας, παρέκάλεισε τὸν ἅγιον νὰ σώσῃ τόσον αὐτὰς ὅσον καὶ τὴν νῆσον ἐκ τοῦ κιν-

ε'). Ἀπολίμνη, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς νήσου καὶ Δώματα καὶ
 5'). Ἐν τῷ Δυτικῷ μέρει εἶνε τὸ βουνὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου
 Χαδιώτου, εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ ὁποίου εἶνε ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου
 Γεωργίου τοῦ Χαδιώτου πλουσιωτάτου εἰς κτήματα καὶ ἀφιε-
 ρώματα. Ἐκεῖ τελεῖται δις τοῦ ἔτους 3 Νοεμβρίου καὶ 23
 Ἀπριλίου λαμπροτάτη πανήγυρις μὲ κοινὰς τραπέζας, ἐνεῖδει
 ἀρχαίων ἀγαπῶν.

Πεδιάδες.

Ἔνεκα τῆς σμικρότητος καὶ τοῦ ὀρεινοῦ αὐτῆς δὲν ἦτο δυνα-
 τὸν νὰ ἔχη ἡ νῆσος πεδιάδας μεγάλας καὶ ὠραίας· οὐχ ἦττον
 ἐν τῇ Β. αὐτῆς πλευρᾷ σχηματίζει τοιούτην τὴν τοῦ Κάμπου,
 πέριξ τῆς ὁποίας τὰ βουνὰ φαίνονται ὡς στέφανός τις καὶ δια-
 κόπτεται ὑπὸ χαμηλῶν λόφων ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶνε ἐκτισμένα τὰ
 χωρία τῆς νήσου.

Κοιλάδες.

Μία καὶ μόνη εἶνε ἡ κοιλὰς ἐν Κάσῳ, τὸ Ἄργος, ἣτις ὅμως
 εἶνε εὐφορος, διότι ἐν αὐτῇ κατακχιίζει ὅλη ἡ ἰλὺς τὴν ὁποίαν
 κατὰ τὸν χειμῶνα παρασύρουσιν εἰς αὐτὴν τὰ ὕδατα τῶν πέριξ
 βουνῶν. Ἡ κοιλὰς αὕτη περιτειχισθεῖσα πρὸ τινων ἐτῶν θὰ ἦτο
 ὠρεῖος ἀμπελῶν ἢ ἐλαιῶν ἐὰν ὑπῆρχεν εὐταξία τις τῆς γεωρ-
 γίας ἐν Κάσῳ καὶ ἦτο αὕτη ἀπηλλαγμένη τῆς φοβερᾶς ἐπιθέ-
 σεως ποιμένων τινῶν οἵτινες φιλοτιμοῦνται νὰ καταστρέψωσιν
 ὅ,τι ἀνθρώποι ἐργατικοὶ καὶ φρόνιμοι κηλλιεργοῦσιν. Ἡ λέξις
 δὲ Ἄργος κχιιστὰ καὶ γνώμην τινὰ πιθανήν, ὅτι Ἀργεῖοι ἦσαν
 οἱ ἄποικοι τῆς νήσου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Ὅροπέδια.

Ὅροπέδιον ἐν Κάσῳ εἶνε αἱ Ἀμμουες ἐν τῷ Ν¹ μέρει παρὰ
 τὴν Μαρίτσαν, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπάρχει ναὸς τοῦ Ἀγίου Χαρα-

δίου. Καὶ ὧ τοῦ θαύματος! αἱ φρεγάδες μετεβλήθησαν εἰς τρεῖς πελω-
 ρίους βράχους, οἵτινες προσπίπτουσιν εἰς τὰ ὅματα τοῦ ἐπισκέπτου τοῦ
 ναοῦ καθ' ὅλα ὁμοιότατοι μὲ τὰ ἀπολιθωθέντα πλοῖα.

λάμπους καὶ οἱ γεωργικοὶ οἰκίσκοι τῶν Κασίων ποιμένων. Ἐκ τῆς ἄμμου δὲ ἦτις καλύπτει τὸ μέρος τοῦτο, τὸ ὁροπέδιον φξίνεταί νὰ ἦ τό ποτε πυθμὴν θαλάσσης.

Ξηροπόταμοι.

Τοιοῦτοι ὑπάρχουσι πλεῖστοι ὅσοι καὶ ἐπικίνδυνοι μάλιστα κατὰ τὸν χειμῶνα, ὅσάκις συμβῇ νὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς νήσου πολλή βροχή. Ἀλλοτε ἡ νῆσος πολὺ ὀλίγους εἶχε τοιούτους· ἀφ' ὅτου ὅμως οἱ κάτοικοι παρημέλησαν τὴν γεωργίαν ἐντελῶς καὶ ἐπέδοθησαν εἰς τὴν ναυτιλίαν, οἱ τοῖχοι τῶν ἀγρῶν κατέπεσαν, τὰ χῶματα παρεσύρθησαν ὑπὸ τῶν βροχῶν καὶ ὥς ἦτο ἐπόμενον τὰ ρεύματα τῶν ὑδάτων ἐσχημάτισαν ἐξόδους πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἐχαράχθησαν οἱ ξηροπόταμοι. Οἱ κυριώτεροι εἶνε οἱ ἑξῆς·

α') ὁ Σκυλλᾶς ὅστις διασχίζει τὸ Ἀρβχνιτοχωῖρι καὶ ἐκβάλλει παρὰ τὸ σφαγεῖον (Φρῦ)· εἶνε λίαν ἐπικίνδυνος (τὸν χειμῶνα) καὶ εἰς τὰ δένδρα πολλὰς τῶν πέριξ κτημάτων.

β') ὁ Ῥικτης λίαν χαλικιώδης καὶ εὐρὺς καὶ γ' ἡ Ἐμπασιῆ, ἣτις διακλαδίζεται εἰς δύο τοιούτους, δ') ὁ Φραγμός, καὶ ε') ἡ Χέλατρος καὶ ἄλλοι.

Σκόπελοι καὶ ὕφαλοι.

Ἐκ τῶν πολλῶν τοιούτων τοὺς ὁποίους ἔχει ἡ νῆσος ἐπίσημότεροι εἶνε

Τὸ Νησάκι παρὰ τῷ Φρῦ.

Οἱ Κοντισοῦμποι παρὰ τὴν νησίδα Μακράν.

Ἡ Ἑέρα ἡ μεγάλη ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ τοῦ χωρίζοντος τὴν Κάσον ἀπὸ τὴν Κάρπαθον, ἡ ὁποία εἶνε λίαν ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς ναυτικούς· εὐτυχῶς εἶνε σημειωμένη εἰς τοὺς γεωγραφικούς πίνακας καὶ οὕτως εὐκόλως τὴν διαρεύγουσι τὰ μεγάλα πλοῖα, τὰ ὁποῖα ὅταν διέρχωνται τὸν πορθμὸν, πρέπει νὰ παραπλέωσι τὴν Κάρπαθον ἢ τὴν Κάσον, διότι οὗτος κεῖται περίπου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ.

Αἱ Ἑεραὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς τὸ Ἐμπρὸς πηγάδι, ἐν ᾧ καὶ ἡ Ἑέρα τοῦ Γιάτροῦ καὶ ἄλλαι.

ΚΩΜΟΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΧΩΡΙΑ

Ἡ Κάσος ἥτις ἄλλοτε εἶχε τρία μόνον χωρία, ὡς φαίνεται ἐκ πολλῶν μαρτυριῶν, ἔχει σήμερον πέντε τοιαῦτα εἰς τὴν Βορειοδυτικὴν αὐτῆς πλευρὰν κείμενα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ τρία εἶνε κωμοπόλεις· ἐν ἅπασιν δὲ τοῖς χωρίοις τούτοις ὑπάρχουσι λαμπραὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ καθάραι οἰκίαι, μὲ ἐσωτερικὴν φιλόκαλον καὶ ἐπιμεμελημένην ἐπιπλοσκευὴν καὶ ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερόν πως ἐρρυθμισμέναι· καθότι αἱ Κάσαι γυναικες διαφέρουσι πολὺ τῶν ἄλλων αὐτῶν γειτόνων, οὐ μόνον διὰ τὴν καθαριότητα, τὴν φιλοκαλίαν καὶ τὴν φιλοξενίαν αὐτῶν, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ ξενινόμενοι ἐν Κάσῳ πάντοτε ἀποκομίζουσι τὰς ἀρίστας τῶν ἀναμνήσεων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἰδιάζουσιν δυστυχῶς κλίσιν των πρὸς ἀπόκτησιν πολλῶν οἰκιῶν (σπητομανίαν).

α'.) Φ Ρ Υ

Πρωτεύουσα τῆς νήσου εἶνε τὸ Φρῦ πόλις νέα κτισθεῖσα μετὰ τὸ 1814 ὅτε οἱ Κάσιοι ἐπέστρεψαν ἐκ τῶν νήσων Νάξου καὶ Ἀμοργοῦ εἰς τὰς ὁποίας εἶχον καταφύγει κατὰ τὸ 1824. Εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ τινος μικρᾶς κοιλάδος τὴν ὁποίαν σχηματίζουν οἱ λοφοὶ τινὲς περὶ αὐτήν, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶνε καταφανὴς πᾶσα ἐκ τῆς θαλάσσης.

Κατὰ Γερμανόν τινα ἀρχαιολόγον ἔλαβε τὸ ὄνομα (Φρῦ) ἐκ τῆς πρὸ αὐτῆς εὐρισκομένης μικρᾶς νησίδος· (νησάκι) κατ' ἄλλους ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς τῆς νήσου, ἥτις πρὸ αὐτῆς φαίνεται ὡς ὄφρυς ἢ ὅποτις ἔχασεν ὀφθαλμόν καὶ κατ' ἄλλους τέλος ἐκ τοῦ θαλασσοῦ φλοίσβου τοῦ παραγομένου ἐκ τῆς προσψαύσεως τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ξηρὰν (φρ-φρ-φρῖ,) ἂν καὶ ἡ ὀρθογρηφία ἄλλως τε καὶ ἡ παραγωγὴ τῶν ὀνομάτων τῶν πόλεων ὅχι μόνον δὲν ἔχουσι καμμίαν σημασίαν ἀλλ' ὑπάρχει εἰς αὐτάς καὶ τι τὸ σχολαστικόν, διότι τὰ 99⁰/₁₀ τῶν πόλεων τῆς ὑψηλίου ἔχουσιν τὴν παραγωγὴν τοῦ ὀνόματος ἀδικοιολόγητον καὶ τὴν ὀρθογρηφίαν παρέλαβον καθ' ἑξιν ἐκ τοῦ πρώτου γράψαντος τὸ ὄνομα τούτων.

Ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ ἐδρεύει ὁ ὑποδιοικητὴς (Καϊμακά-
μης) ὅστις φέρει βαθμὸν α'. ταξεως, τὸ *Πρωτοδικεῖον*, ἡ *χω-
ροφυλακὴ* ἐξ 20 περίπου ἀνδρῶν, ἡ *Ἀστυνομία*, τὸ *Τελωνεῖον*,
καὶ ἡ *Δημογεροντία* τῆς νήσου· ἐν αὐτῇ ἐδρεύει καὶ ὁ *Μητρο-
πολίτης* ἐνόσω μένει εἰς τὴν νήσον, καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν *Πνευμα-
τικὸν* καὶ *Μικτὸν Ἐκκλ.* Δικαστήριζ.

Ἐν αὐτῇ λειτουργεῖ πλήρης ἀστ. σχολὴ ἐκτεταμένη καὶ κα-
λῶς διηρημένη ἀνεγερθεῖσα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ προαναφερθέν-
τος μοναχοῦ Χριστοφόρου (1866) συνδρομῇ τῶν κατοίκων, ἐν ᾧ
ἐργάζονται 4 διδάσκαλοι· *παρθεναγωγεῖον* καὶ *ἰδιωικὸν Ἑλλη-
νικὸν σχολεῖον*. Κατὰ τὰς ἐορτάς καὶ τὰς πλείστας ἡμέρας τῆς
ἐβδόμαδος συγκεντρώνονται ἐν αὐτῇ ἅπαντες σχεδὸν οἱ ἐν τῇ
νήσῳ εὐρισκόμενοι ἄνδρες· Ἐδῶ εἶνε ὁ ὄρμος *Μπούκα* μετ' εἰ-
σόδου στενῆς, ἐπικινδύνου κατὰ τὴν διαβάσιν τῶν λέμβων ἐν
ῶρᾳ μάλιστα τριζυμίας, χρησιμεύουσα ὡς ἀποβάθρα τῶν εἰς
τὴν νήσον ἀποβιβαζομένων. Ἐχει ναὸν ὠραῖον, μὲ νεωστὶ ἰδρυ-
θὲν λαμπρὸν καὶ ὑψηλότατον λιθόκτιστον κωδωνοστάσιον, ἐπ'
ὀνόματι τοῦ Ἁγίου *Σπυρίδωνος* παρὰ τὴν θάλασσαν. *Καφτε-
νεῖα* 10, τὰ δύο τελείως ἐπιπλωμένα μὲ *μπιλιάρδα* κλπ. *Οἰ-
νοπωλεῖα* μετὰ *μαγειρείων* 3. ὑποδηματοποιεῖα 10, παντοπω-
λεῖα περὶ τὰ 20 καὶ ἀρκετὰ ἐμπορικὰ ψιλικῶν καὶ τῶν τοιούτων
ἱκανοποιοῦντα ἀπάσας τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων. *Σιδηρουρ-
γεῖα* 6, ἀρτοποιεῖον καὶ ἄλλα χρήσιμα.

β'.) ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ

Ἡ μεγαλειτέρα τῶν κωμοπόλεων ἀρχαία τῆς νήσου πρω-
τεύουσα ἀποτελοῦσα τὸν ἡμισυ αὐτῆς πληθυσμόν, σήμερον σχε-
δὸν ἔρημος ἕνεκα τῆς μεταναστεύσεως τῶν κατοίκων της εἰς
Αἴγυπτον, ἰδίως εἰς *Πόρ-Σαῖτ* παρὰ τὴν λεγομένην *Χωρά-
φραν* ἔνθα ἔκτισαν τὴν νέαν Ἁγίαν Μαρίναν· ἡ κωμόπολις αὕτη
εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ ὑψηλοῦ καὶ ἐκτεταμένου λόφου, καὶ ὡς ἐκ
τούτου φαίνεται ἅπασα ἐκ τῆς θαλάσσης ὡς ἔχουσα τὴν θεὰν πό-
λεως μεγάλης· ἔχει δύο λαμπροὺς νεοεκτισμένους ναοὺς, τὸν τοῦ
Τιμίου Σταυροῦ καὶ τὸν τῆς Ἁγίας *Μαρίνης*, καὶ πληθὺν ἄλ-
λων μικροτέρων ναῶν, ὧν οἱ πλείστοι ἀρχαιότατοι.

Ἰδίαν συνικίαν ἀποτελεῖ ἐν Ἁγίᾳ Μαρίνῃ τὸ *Καστέλλι*,
παρ' ᾧ οἱ ναοὶ τοῦ *Χριστοῦ Λάκκας* καὶ ἡ Ἁγία *Τριάς*, τοῦ
ὁποίου οἱ κάτοικοι εἶνε οἱ μόνοι τῆς νήσου γεωργοὶ καὶ ποιμένες.

γ'.) ΑΡΒΑΝΙΤΟΧΩΡΙ

Νέα κωμόπολις μὲ ὠραίας καὶ πλουσίας οἰκίας καὶ μεγαλο-

πρεπή ναόν του Ἀγίου Δημητρίου. Εἶνε ἡ πλουσιωτέρα τῆς νήσου. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶνε οἱ μᾶλλον ἐπιδοθέντες εἰς τὴν γεωργίαν ἰδίως τῆς ἀμπέλου· εἶνε λίαν ἐπιχειρηματικοὶ καὶ οἱ πρῶτοι ἐν Μπεύρα τῆς Ἀφρικῆς ἐγκατασταθέντες καὶ ἀποκτίναντες λαμπρὰς θέσεις ἐκ τῶν ὁποίων κερδίζουσι πολλά, φαίνεται ἐπὶ τῆς ὅλης νήσου ὥς τις λαμπρὰ ὄχσις ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν δένδρων καὶ τῆς ἐπισταμένης κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καλλιιεργείας τῆς γῆς τῆς. Κατὰ τὸν Πουκεβίλ ἡ κωμόπολις αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐξ Ἀλβανῶν ἀποικισάντων ἐν αὐτῇ.

δ') ΠΟΛΙ

Ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου καὶ ἡμίσειαν σχεδὸν ὥραν ἀπὸ τῆς πόλεως Φρῦ χωρίον οἰκούμενον ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ γεωργῶν καὶ ποιμένων με ὥρατον ναόν τῆς Ἀγίας Τριάδος, σῶζον τείχη ἀρχαίας ἀκροπόλεως. Ἴσως τὸ ὄνομα «Πόλι» πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ ἐκ τῆς σωζομένης ἐκεῖ ἀκροπόλεως κατὰ παραφθοράν εἰς «Πόλιν» τὸ «πόλι».

ε') ΠΑΝΑΓΙΑ

Ἡ ἀρχαιοτάτη τῆς νήσου κωμόπολις πέντε λεπτὰ ἀνωτέρω τῆς θαλάσσης, ὡς φαίνεται ἐκ πολλῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς λεγομένης Γρηᾶς, ὅστις εἶνε ὁ πρῶτος ἐν Κάσῳ κτισθεὶς ναός. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει τὸ σπήλαιον ἐν τῷ ὁποίῳ, κατὰ τὰς Κασιακὰς παραδόσεις, ἐμόνασεν ἡ Ἀγία Κασιανὴ ἡ πολιούχος τῆς νήσου ἁγία μεταποιηθὲν ἔπειτα εἰς ναόν, τὸν ὁποῖον πρό τινων ἐτῶν κατεδάφισαν, ὅπως ἰδρύσωσι μεγαλείτερον τὸν ναόν τῆς Παναγίας· κάτωθεν τοῦ ἱεροῦ εὗρέθη καὶ τάφος μέγας μαρμαρίνος με σταυροὺς ἐξῶθεν, ὅστις λεγεται ὅτι ἦτο ὁ τάφος τῆς Ἀγίας Κασιανῆς.

Κάτωθεν ἀκριβῶς τοῦ χωρίου κεῖται ὁ Ἐμπορίος παρὰ τὴν θάλασσαν με εἰκοσιν οἰκίας, δύο καφενεῖα καὶ τινες ἀνεμομύλους, ἐπίνειον τῆς Παναγίας με τὸν μόνον τῆς νήσου λιμενίσκον καὶ με ὠραιότατον ναόν ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας, ὅστις εἶναι ὁ μέγιστος τῶν ναῶν τῆς Κάσου καὶ νεώτερος, κτισθεὶς μετὰ τὸ 1856 ὅτε εὗρέθη ὑπὸ τὴν γῆν ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου (1), κατὰ

(1) Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῶν θεμελίων τοῦ ἀνεγερθέντος τούτου ναοῦ, ἀνεκαλύφθησαν θεμέλια ναοῦ πολυτελεστάτου, τὰ ὅποια μαρτυροῦσι τὴν πάλαι ποτὲ εὐπορίαν τῶν κατοίκων· πότε καὶ πῶς δ' ἐπῆλθεν ἡ καταστροφὴ τοῦ Ἐμπορίου, ἥτις ἐπέφερε καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς ὅλης νήσου εἶνε ἄγνωστον.

τὴν ἡμέραν τῆς Ζωοδόχου πηγῆς, ὅτε καὶ τελεῖται μέχρι σήμερον λαμπρὰ πανηγυρις εἰς τὴν ὁποίαν προσέρχονται ἐξ ὅλων τῶν χωρίων τῆς νήσου. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἐμπορίου καὶ Φρῦ εἶνε τὸ ναυπηγεῖον (Ταρσαρᾶς) τῆς Κάσου, ὅπερ μετὰ τὴν πτώσιν τῶν ἱστιοφόρων παρήκμασε.

«*Ἡ Κάσος ἦν βράχος γυμνὸς χρησιμεύων ὡς καταφύγιον τοῖς πειραιαῖς.*» κατὰ τὸν Dapper (1688).

Προϊόντα.

Ἡ νήσος γεωργικῶς διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα ἐπάνω γῆν καὶ κάτω γῆν, τὰ ὅποια καλλιεργοῦνται ἐναλλάξ κατ' ἔτος· ἐπειδὴ δ' εἶνε ξηρὰ καὶ ἄγονος δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐξαγωγήν, ἐκτὸς τῆς γύψου τῶν Ἀρμαθίων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ κάτοικοι ἠσθάνοντο ἀποστροφὴν τινα πρὸς τὴν καλλιέργειαν ἀρκούμενοι εἰς ὀλίγην σπορὰν κριθῆς καὶ εἰς φύτευσιν συκῶν τινων· ἀλλ' ἡ ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀρχαιολόγου καὶ περιηγητοῦ Σαβαρὺ διαφῆμισις τοῦ οἴνου τῆς Κάσου, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, ἡ ὁποία πράγματι ἠὺδοκίμησε θαυμασίως, ἰδίως τὰ μαῦρα κλίματα τὰ λεγόμενα *Φωκιανά*. Ὁ παραγόμενος δ' οἶνος καὶ τοι δὲν ἀρκεῖ εἰσέτι διὰ τὴν κατανάλωσιν ὀλοκλήρου τῆς νήσου, οὐχ ἥττον διὰ τῆς ἐπιμονῆς τῶν κατοίκων ἐνδέχεται νὰ ἔλθῃ καιρὸς κατὰ τὸν ὅποιον ἡ Κάσος νὰ μεταβληθῇ εἰς ἀμπελῶνα. Πλὴν τοῦ οἴνου ἡ γῆ περᾶγει σῦκα λαμπρὰ καὶ γλυκύτατα, ἀμύγδαλα καὶ ὀλίγον ἔλαιον. Ἀλλὰ περιζήτητος πάντων εἶνε ὁ βούτυρος τῆς Κάσου καὶ ὁ μὲ βούτυρον μεμιγμένος τυρὸς αὐτῆς (*ἐλαϊκή*.)

Κάτοικοι.

Οἱ κάτοικοι τῆς Κάσου ἀνέρχονται εἰς 7 χιλιάδας σχεδόν, ἅπαντες ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, ναυτικοὶ πεφημισμένοι καὶ οὐ μόνον ἴδια πλοῖα ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἀτμοπλοϊκῶν ἐταιριῶν προτιμῶνται ὡς πλοίαρχοι· ἐσχάτως ὅμως ἐπεδόθησαν καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν, ἰδίως τῆς Ἰατρικῆς καὶ τῆς Νομικῆς, ὀλίγιστοι δὲ εἶνε οἱ ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν· οὗτοι δὲ κυρίως εἶνε οἱ Καστελλιῶται καὶ οἱ Πολιάται· ἐκ τῶν κατοίκων ὀλίγιστοι εἶνε οἱ διαρμῶς ἐν Κάσῳ διαμένοντες. Πλείστοι ὅσοι διαμένουσιν ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Ἰσθμῷ, ἰδίως ἐν Πόρτ-Σαῖτ, Ἰσμαηλίαν καὶ Σουέζ ἔχοντες κατὰ προτίμησιν τὰς λαμπροτάτας θέσεις τοῦ Ἰσθμοῦ ὡς πρῶτοι ἀγωνι-

σταί καὶ ἱδρυταί τῆς διώρυγος θαυμασθέντες ὑπὸ τοῦ μακαρίου Φερ. δέ-Λεσεψ καὶ τῶν ἄλλων ἀντιπροσώπων τῆς ἐταιρείας.

Σχολεῖα.

Τὰ σχολεῖα τῆς νήσου εὐρίσκονται νῦν εἰς δύο μόνον τὰς μεγαλύτερας κωμοπόλεις Φρῦ καὶ Ἀγίαν Μαρίναν καταργηθέντων τῶν ἰδιωτικῶν, ὧν ἤτό ποτε πλήρης ἡ νῆσος. Τὸ σχολεῖον τοῦ Φρῦ ἐν ὠραιότατῳ οἰκίματι κτισθὲν ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς νήσου τῇ πρωτοβουλίᾳ, ὅπως εἴπωμεν, τοῦ μοναχοῦ Χριστοφόρου κατὰ τὴν συνοικίαν Βλιχάδα πλήρης ἀστική σχολή καταρτισθεῖσα μετὰ 4 διδασκάλους, τὸ ἐν Ἀγίᾳ Μαρίνῃ κατὰ τὴν θέσιν Λάκκα μετὰ δύο διδασκάλους. καὶ τὸ τῆς Παναγίας ἀρχαιοτάτον μετὰ οἰκήματος διὰ τὸν διδάσκαλον, κήπου καὶ στέρνας τὸ ἀκμάσαν μετὰ τῆς κωμοπόλεως Παναγίας, καὶ τὸ ὅποτον σχεδὸν ἡρημώθη.

Ναοὶ

Ἐν μὲν τῷ Φρῦ εἶνε ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος, μετὰ ὑψηλὸν λίθινον κωδονοστάσιον Μητροπολιτικὸς τῆς νήσου Ναὸς καὶ ὁ Ἅγιος Νικόλαος.

Ἐν δὲ τῇ Ἀγίᾳ Μαρίνῃ ὁ ὁμώνυμος αὐτῇ ναὸς, ὁ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τοῦ Χριστοῦ Λάκκας καὶ τῆς Ἀγίας Τριάδος παρὰ τῷ Καστέλλι.

Ἐν Ἀρβανιτοχωρίῳ ὁ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, καὶ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Ἐν Πόλει ὁ τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

Ἐν Παναγίᾳ ὁ τῆς Παναγίας τῆς μεγάλης ἢ Γρηᾶς, ὁ τῆς Παναγίας τοῦ Γεώργη, τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων καὶ αἱ Ἐξ λεγόμεναι ἐκκλησίαι ἐκτισμέναι παραπλευρῶς ἀλλήλων καὶ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς.

Ἐν Ἰμμοριῷ ὁ Ναὸς τῆς Θεοτόκου ὁ μέγιστος τῆς νήσου μετὰ ὠραίων εἰκονοστάσιον καὶ εἰκόνας, ἐν ᾧ φυλάττεται καὶ θαυμαστῆς τέχνης εἰκὼν τῆς Ἀγίας Κασσιανῆς.

Πλὴν δὲ τῶν ναῶν τούτων ὑπάρχουσι προσέτι ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν κωμοπόλεων καὶ τῶν χωρίων περὶ τὰ 100 μικρὰ μὲν ἀλλὰ καθρία καὶ ὠραῖα παρεκλήσια, ἐξ ὧν ἐπισημότερα εἶνε

Ἐν τῷ Νοτιοδυτικῷ μέρει τῆς νήσου ἐπὶ χαράδρας τινὸς ῥωμαντικῆς καὶ ὠραίας ἡ μονὴ τοῦ Ἀγίου Μάμαντος σχεδὸν ἔρημος σήμερον, τὸ ἐν τῷ Δυτικῷ μέρει παρὰ ταῖς Χαδιαῖς Ἅγιος Γεώργιος ἐν τῷ ὁποίῳ φυλάττεται θαυματουργὸς τοῦ

ἄγιου εἰκὼν καὶ ἄλλα, τὰ ὅποια διατηροῦσιν οἱ κάτοικοι ἐν καλῇ καταστάσει λειτουργούμενα κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτῶν ἑορτήν· ἰδίᾳ δὲ φροντίζουσι περὶ τῆς εὐπροσώπου αὐτῶν διατηρήσεως αἱ οἰκογένειαι εἰς τὰς ὁποίας εἶνε ἀνατεθειμένα ἡ περιποίησις αὐτῶν ἢ τῶν ὁποίων εἶνε ἰδιοκτησίαι.

Κλίμα.

Ἡ Κάσος ἐπροικίσθη ὑπὸ τῆς φύσεως δι' ὀρίζοντος λαμπροῦ, ἀέρος ζωογόνου, κλίματος ξηροῦ γλυκέος καὶ ὑγιεινοῦ, γῆς γονίμου καὶ προϊόντων ἐξαιρέτων. Κατὰ τὰς θερινὰς νύκτας ὑπὸ τὸν ἑναστρον καὶ διαυγῇ οὐρανὸν αἰσθάνεται τις μακαριότητα εἰσπνέων ἀπλήστως τὰς θαλασσίους αὔρας. Τὸ κλίμα τῆς Κάσου ἐξεθείασεν ὁ Σαβαρὺ Γάλλος περιηγητὴς εἰς τὴν περὶ Κάσου ἐπιστολὴν του, λέγων αἰ Πᾶσαι αἱ ἡμέραι εἶνε ὥραιαι, πᾶσαι αἱ νύκτιες ἑναστροι· αἱ δὲ θαλάσσιαι αὔραι μετριάζουσι τὴν θερμότητα ὑπὸ τοιοῦτον ὥραιότατον οὐρανὸν ἀπολαύει τις εὐφροσύνην νεύκραςίας καὶ ὑγείας σχεδὸν ἀναλλοιώτου.

Πηγαὶ ἐν Κάσῳ εἶνε ἡ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου Βούσις παρὰ τὴν θάλασσαν περὶ τὰ δέκα λεπτὰ μακρὰν τῆς πόλεως Φρῦ· ἀλλὰ τόσον ἀνεπαρκὴς πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων, ὥστε ἐκαστὴ κατοικία περιέχει ὡς παράρτημα δεξαμενὴν ἢ δεξιμενὰς δύο ἢ τρεῖς πληρουμένας ἐκ τῶν ὀμβρίμων ὑδάτων, τὰ ὅποια καταρρέουσιν ἐκ τῶν στεγῶν τῶν οἰκίδων χρησιμεύοντα καὶ πρὸς πόσιν· ἡ τοῦ Ἀγίου Μάμαντος πρὸς χρῆσιν μόνον τῆς Μονῆς ἕνεκα τοῦ μεμακρυσμένου αὐτῆς καὶ πλεῖστα φρέατα εἰς διάφορα τῆς νήσου μέρη, ὑφαλμήρων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὑδάτων.

Πλοῖα.

Τὸ ναυτικὸν τῆς νήσου μεγάλως πρήκμασεν, ὡς καὶ ἄλλων ναυτικῶν νήσων Χίου, Ψαρρῶν κλπ. ἐξ αἰτίαις τοῦ αἵμου. Ἐκ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων πλοίων τὰ ὅποια εἶχεν ἄλλοτε, μόλις ἀριθμεῖ 8-10 τοιαῦτα σήμερον· οὐχ ἥττον ὅμως κατώρθωσαν οἱ κάτοικοι συνεταιριζόμενοι μετ' ἄλλων ἐν Σύφῳ, Κωνσταντινουπόλει καὶ ἄλλαχοῦ, ν' ἀποκτήσωσιν ἀρκετὰ ἀτμόπλοια φορητά, τὰ ὅποια σώζουσι τὴν νήσον, ἥτις ἄλλως τε θὰ ἐπιπτε κατὰ μικρὸν εἰς τὴν ἀράνειαν. Πλὴν τῶν μνημονευθέντων πλοίων διατηρεῖ καὶ ἀρκετὰς γολέττας, δι' ὧν συγκοινωνεῖ ἡ νῆσος μετὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου, ὡς καὶ πλῆθος ἄλλων μικροτέρων πλοίων.

Λόγιοι

Τοὺς τοιοῦτους δυνάμεθα νὰ περιλάβωμεν εἰς δύο κατηγορίας εἰς τὴν τῶν πλοιάρχων καὶ τὴν τῶν ἐπιστημόνων. Καὶ πλοῖ-
αρχοὶ μὲν εἰσι πολλοὶ ἄξιοι κατὰ πάντα τιμώμενοι παρὰ τὴν
ναυτικῶ κύκλῳ κυβερνῶντες εἴτε ἴδια πλοῖα εἴτε τῶν διαφορῶ
ἐταιρειῶν Κουρτζή, Χαζηδαούτ, Πανταλέοντος, Χεδιδιέ κτλ.
Ἐπιστήμονες δὲ ἱατροί, νομικοί, διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισ-
σαι ἐργαζόμενοι ἔντε τῇ νήσῳ Κάσῳ, ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἐν-
σταντινουπόλει ὅχι ὀλίγοι καλῶς κατηρτισμένοι, δι' ὧν εὐφήμω
μνημονεύεται ἡ νήσος, μαῖται διπλωματοῦχοι καὶ φαρμακοποιοί.

Ἱερεῖς

Οἱ ἐν Κάσῳ ἱερεῖς καίτοι δὲν διακρίνονται ἐπὶ μαθήσει, οὐ
ἥττον εἶνε εὐπρόσωποι, καθάριοι καὶ ἱεροπρεπεῖς· καὶ τὸ σπου-
δαιότερον πάντων ὀλίγοι· διότι εἰς μὲν τὸ Φρῦ εἶνε δύο μόνοι
αἰδέσιμοι. ἐν τῇ Ἀγ. Μαρίνῃ τρεῖς. Ἐν Ἀρβανιτοχωρίῳ εἷς. Ἐν
Παναγίᾳ εἷς καὶ ἐν Πόλει εἷς, οἵτινες ἅπαντες συντηροῦνται ἐν
τῶν ἐλεῶν τῶν Χριστιανῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον.

Φαρμακεῖον ὑπάρχει ἐν καὶ μόνον καθ' ὅλην τὴν νήσον κα-
λῶς κατηρτισμένον καὶ τέλειον παραβαλλόμενον πρὸς τὰ τῶν
ἄλλων νήσων διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ πτυχιούχου φαρμακοποιοῦ
καὶ γνησίου πατριώτου κ. Ἀντωνίου Καρελλά. Ἐλαιωπιεστή-
ρια δύο· ἐν εἰς Ἀγ. Μαρίναν καὶ ἕτερον εἰς Ἀρβανιτοχωρί.

Πανηγύρεις Δεκαπενταυγούστου εἰς Παναγίαν· Παρασκευῇ
τῆς Διακαινισίμου εἰς Ἐμπορίον—Ἀγ. Σπυρίδωνος εἰς Φρῦ—
Τιμίου Σταυροῦ καὶ Ἀγ. Μαρίνης εἰς Ἀγ. Μαρίναν—Χριστοῦ
Λάκκας καὶ Ἀγ. Τριάδος εἰς Καστέλλι—Ἀγ. Δημητρίου εἰς
Ἀρβανιτοχωρί—Ἀγ. Τριάδος εἰς Πόλι—Ἀγίου Γεωργίου Βρύ-
σις καὶ Χαδιαῖς—καὶ ἄλλαι πολλαὶ καὶ διάφοροι τοπικαὶ ἰδίως
εἰς τὴν κώμην Παναγίαν.

Προσθετέον καὶ τὴν 30ην Ἰανουαρ. ἑορτὴν τῶν γραμμάτων
κατὰ τὴν ὁποίαν φόρον εὐγνωμοσύνης ἀποτίοντες, τελοῦσιν ἐτή-
σιον μνημόσυνον ὑπὲρ ἀνκαπύσεως τῆς μακαρίας ψυχῆς τοῦ ἐν
Ἀγίῳ ὄρει κοιμηθέντος Χριστοφόρου τοῦ μοναχοῦ, διὰ τοὺς ἐν
τοῖς ἔμπροσθεν λόγους.